Ազգ
Azg
armenian daily
15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1998 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ # 232 (1736)

100 հազար դոլար Վահրամ Խորխոռունու սպանության բացահայտմանը նպաստողներին

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՍԱՆ: ՀՀ դատախազության քննչական մասում շարունակվում է ՀՀ պաշտպանության փոխնախարար Վահրամ Խորխոռունու սպանության փաստով հարուցված գործի նախաքննությունը: Իրականացվում են լայնամասշտաբ քննչական եւ օպերատիվ-որոնողական աշխատանքներ, որոնցում ընդգրկված են հանրապետության բոլոր քննչական եւ օպերատիվ ծառայությունները:

Ինչպես տեղեկացրին ՀՀ դատախազության լրատվության եւ միջազգային կապերի ծառայությունից, ՀՀ պաշտպանության նախարարությունը 100 հազար ամերիկյան դոլարին համարժեք դրամական պարգեւավճար է խոստացել այն քաղաքացիներին, քննչական-օպերատիվ խմբի անդամներին, ովքեր իրենց հայտնած տեղեկություններով եւ գործունեությամբ կնպաստեն կատարված հանցագործության բացահայտմանը:

Տեղեկությունները հաղորդելու համար քննչական-օպերատիվ խմբի հետ կարելի է կապվել 56-56-82 եւ 56-47-72 հեռախոսահամարներով:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

«5 րոպեում անթույլատրելի է նման օրենքներ անցկացնելը»

ԱԺ-ն անցկացնում է ընտրողաբար

ՆԱՐԻՆԵ ԳԻԼՔԱՐՅԱՆ

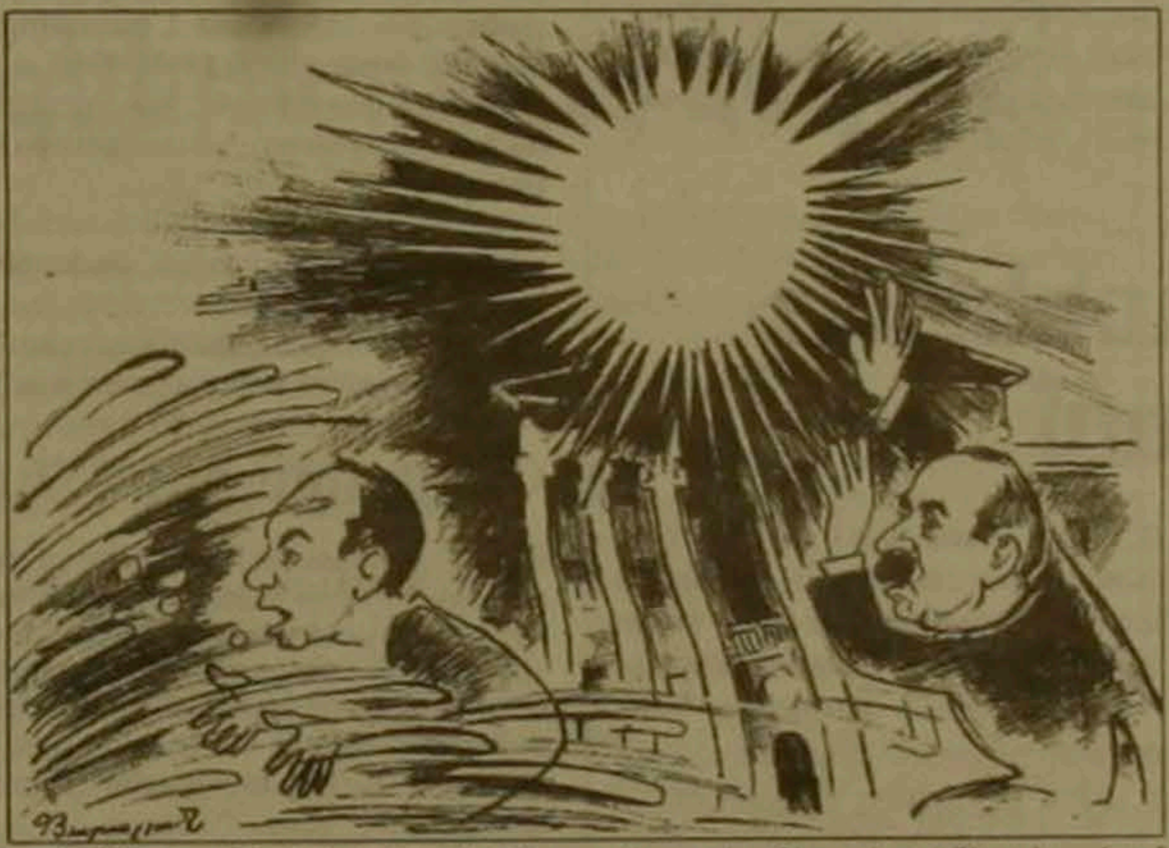

Շաբաթ եւ երկուշաբթի ԱԺ-ում գրանցվեց մի նոր օրինաչափություն. 1999 թ. պետբյուջեի մասին օրենքի քննարկումները եւ այդ բյուջեի գոյությունն ապահովող օրենսդրական նախաձեռնությունների ներկայացման ընթացքում խորհրդարանի նիստերի դահլիճում գտնվում են առավելագույնը 7 պատգամավոր, նվազագույնը՝ 3, ներառյալ նախագահողին: Սակայն քննարկումների նշանակված ժամին ԱԺ դահլիճում հայտնվում են շուրջ 8 տասնյակ պատգամավոր, որոնք բարեխղճորեն քվեարկում են իրենց եւ բացակա գործընկերների փոխարեն՝ ընտրողաբար վավերացնելով որոշ օրինագծեր եւ մերժելով մնացյալները:

Նախագահի հրամանագրով հրավիրված ԱԺ արտահերթ նստաշրջանը գերհագեցած է, գերհագեցած է նաեւ նախաձեռնողյան ողջ դեկտեմբերը: Խորհրդարանը պատրաստվում է Քրիստոսի հայտնության ծննդից առաջ ընդունել ՀՀ պետբյուջեն, նրան հարակից 14 օրենքներ, դեկտեմբերի 21-22-ը ամբողջությամբ վավերացնել ընտրական օրենսգիրքը: Այսինքն՝ խորհրդարանը 99 թ.-ի գոյության իր փոքրիկ հատվածում՝ մինչեւ պարիլ, գրեթե արձակուրդային վիճակում է հայտնվելու: Առավել մռայլ կանխատեսողները կարծում են, թե այս կերպ խորհրդարանը վերջակետ է դնում իր գործունեությանը: Հունվար-փետրվար ամիսներին կամ կլուծարվի, կամ կինքնալուծարվի:

Տես • էջ 2

ՕՏԱՐԱՍՏԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱԿ-ում Թուրքիայի ներկայացուցիչը կարող է կորցնել պաշտոնը

Նյու Յորքից՝ ՄԱԿ-ում Հայաստանի մշտական ներկայացուցչությունից ստացված նյութերի հիման վրա «Ազգը» դեկտեմբերի 9-ի համարում տեղեկացրել էր, որ վերոհիշյալ կազմակերպության դեկտեմբերի 2-ին գումարված նիստի ընթացքում Հայաստանի եւ Թուրքիայի ներկայացուցիչները «կրակոցներ» են փոխանակել Հայկական ցեղասպանության վերաբերյալ: «Կալիֆոռնիա կուրիեր» թերթի հրատարակիչ Հարութ Սասունյանն անդրադառնալով այդ հարցին, գրում է, որ ՄԱԿ-ի գոյության ամբողջ պատմության ընթացքում Հայաստանն ու Թուրքիան առաջին անգամ են բախվել իրար հետ, եւ թուրքական կողմը պարտված է դուրս եկել «մարտից»:

«Դավթի եւ Գողիաթի միջեւ մղված այս մարտում, շարունակում է նա, փոքրիկ եւ երիտասարդ Հայաստանի Հանրապետությունը հաղթանակեց իր հզոր ու խորամանկ հակառակորդ Թուրքիային պարզապես, որովհետեւ Հայաստանի ներկայացուցիչը շատ ավելի լավ էր պատրաստվել այս բանավեճին, քան իր թուրք պաշտոնակիցը: Առիթը, ինչպես հայտնի է, ՄԱԿ-ի գլխավոր ասամբլեայում Հայաստանի եւ համահեղինակ այլ երկրների կողմից Ցեղասպանության որի կանխարգելման եւ պատժման մասին ՄԱԿ-ի 1948 թ. կոնվենցիայի 50-ամյակը նշելու վերաբերյալ ներկայացված որոշումն ընդունելն էր: Հայաստանի կողմից դեկտեմբերի 2-ին ներկայացված որոշումը հովանավորել են 86 երկրներ, այդ թվում նաեւ Թուրքիան: Ոչ 1948 թվին ընդունված կոնվենցիան, ոչ էլ ներկա որոշումը ոչ մի նշում չեն կատարում Հայկական ցեղասպանության վերաբերյալ:

Ավելի վաղ, այս տարի, նախագահ Ռոբերտ Քոչարյանը իշխանության գլուխ գալով հայտարարեց, որ Հայկական ցեղասպանության ճանաչումը դառնալու է Հայաստանի արտաքին քաղաքականության հիմնախնդիրներից մեկը: Որպես հիմք ունենալով դա, ՄԱԿ-ում ՀՀ մշտական ներկայացուցիչ Մովսես Աբելյանն իր ճառում մի քանի անգամ հստակորեն անդրադարձավ Հայկական ցեղասպանությանը:

Տես • էջ 3

ՓԱՐԻԶ

«Ղարաբաղյան լսումներ» առանց Ադրբեջանի

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՍՆԱՐՔ: Այսօր Հայաստանի Ազգային ժողովի խոսնակ Խոսրով Հարությունյանի գլխավորած պատվիրակությունը մեկնեց Փարիզ՝ մասնակցելու ղարաբաղյան հարցի շուրջ խորհրդարանական լսումներին: Եվրախորհրդի խորհրդարանական ասամբլեայի կազմակերպած լսումները կսկսվեն դեկտեմբերի 16-ին:

Ինչպես հայտնի է դարձել «Սնարքին», Ադրբեջանի Միլլի մեջլիսի խոսնակ Մուրթուզ Ալեսքերովի գլխավորած պատվիրակությունը չի մեկնի Փարիզ: Հրաժարումը հիմնավորվում է նրանով, որ լսումներին մասնակցելու հրավեր չեն ստացել Լեռնային Ղարաբաղի այսպես կոչված ադրբեջանական համայնքի ներկայացուցիչները:

Ֆրանսիայի մայրաքաղաք է մեկնել նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պատվիրակությունը՝ ԼՂՀ նախագահ Արկադի Ղուկասյանի եւ արտգործնախարար Նաիրա Մելքումյանի գլխավորությամբ: Դատելով ըստ ամենայնի՝ ադրբեջանական կողմի հրաժարվելը դեռ չի նշանակում լսումների ձախողում: Հայաստանի Ազգային ժողովի փոխխոսնակ Յուրի Բախշյանը հաղորդել է, որ միանգամայն հավանական է լսումները կայանան նաեւ առանց Միլլի մեջլիսի պատվիրակության մասնակցության:

Բաքու. Ընդդիմությունը երկխոսության է հրավիրվում Ղարաբաղի խնդրի շուրջ

ԲԱՔՈՒ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Օրերս կառավարամետ կուսակցությունները սկսել են ընդդիմությանը համառորեն հրավիրել երկխոսության: Ըստ BBC ռադիոկայանի հաղորդման, ժողովրդավարական միության նախագահ Ալղամալիեւը երկրի բոլոր քաղաքական ուժերին առաջարկել է հավաքվել կլոր սեղանի շուրջ: Այդ առնչությամբ Ալղամալիեւն առաջարկել է աշխատանքային խմբեր ստեղծել:

Կառավարամետ դաշինքը նպատակահարմար է համարում կլոր սեղանի քննարկմանը դնել Ղարաբաղի հիմնախնդիրը: Այդ հարցի քննարկման անհրաժեշտությունը Ալղամալիեւը բացատրում է նրանով, որ Ադրբեջանում դրսից ճնշում է գործադրվում հենց այդ հարցում: Նա նշում է, որ ԵԱՀԿ-ի Մինսկի խմբի երկրները ջանում են իշխանության եւ ընդդիմության միջեւ եղած տարաձայնություններն օգտագործել ի շահ իրենց եւ ճնշում են գործադրում:

Ալղամալիեւի խոսքերով, ընդդիմությունը դրականորեն է վերաբերվել ժողովրդավարական միության առաջարկությանը: Ադրբեջանի ժողովրդական ճակատի փոխնախագահ Քերիմովի հետ կայացած զրույցի ընթացքում պարզվել է, որ այդ գաղափարը նրան դուր է եկել: Իրենց համաձայնությունն են հայտնել նաեւ Սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության ներկայացուցիչները: Առայժմ պարզ չէ Ազգային անկախության կուսակցության դիրքորոշումը:

Դա կլինի ոչ թե իշխանությունների երկխոսություն ընդդիմության հետ, այլ զրույց կլոր սեղանի շուրջ: Միգուցե այդ զրույցը իշխանության ու ընդդիմության երկխոսության սկսվելու փուլ հանդիսանա եւ ծառայի նրանց մերձեցմանը: Ադրբեջանի ժողովրդական ճակատի փոխնախագահ Ղազանֆարօղլին դրականորեն է գնահատել կառավարամետ կուսակցությունների առաջարկությունը: Ըստ նրա, չի բացառված, որ նմանօրինակ երկխոսությունն ավարտվի բազում հարցերի լուծմամբ:

ԱՊՀ պետությունների ղեկավարների խորհուրդը կհավաքվի փետրվարից ոչ ուշ

ՄՈՍԿՎԱ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: ԱՊՀ գործադիր քարտուղար Բորիս Բերեզովսկին այն համոզմունքն է հայտնել, որ ԱՊՀ պետությունների ղեկավարների խորհուրդը կհավաքվի 1999 թվականի փետրվարի կեսից ոչ ուշ եւ կընդունի համագործակցության բարենորոգման վերաբերյալ հիմնական որոշումները: Ըստ Բ. Բերեզովսկու, ԱՊՀ բարենորոգումը կշարունակվի առնվազն եւս տարիուկես:

Ղրղզստանում մեծ թվով կառավարական պաշտոնյաներ են ձերբակալվել

ԲԻՇՔԵԿ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ղրղզստանում երկրի պատմության մեջ առաջին անգամ տեղի են ունեցել կառավարության պաշտոնյաների մեծածավալ ձերբակալություններ: Ֆինանսների, արդյունաբերության եւ էկոնոմիկայի փոխնախարարներին ներկայացվել են կաշառակերության եւ ծառայողական դիրքի չարաշահման մեղադրանքներ: Ձերբակալվել են նաեւ այս գերատեսչությունների ենթաստորաբաժանումների մի շարք ղեկավարներ: Հետաքննությամբ պարզվել է, որ նախարարները եւ նրանց տեղակալները յուրացրել են բյուջետային գումարները, դրանք փոխանցել են գոյություն չունեցող ընկերությունների հաշիվներին, ինչպես նաեւ կաշառքներ են վերցրել:

Քաբուլի հրթիռակոծումից 30 մարդ է զոհվել

ՔԱԲՈՒԼ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Աֆղանստանում վերսկսվել են ծանր մարտերը. հակաթալիբական կոալիցիայի կողմից Քաբուլի հրթիռակոծման արդյունքում զոհվել է 30 մարդ: Մարտերը վերսկսվել են նաեւ երկրի հյուսիսային շրջաններում: Թալիբներն այս դեպքում եւս հերքում են իրենց պարտության մասին լուրերը:

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ

ՄԱՀ-ը եւ ՀԲ-ն կաջակցեն Հայաստանին

«Հոլանդիայի կառավարությունը որոշել է 12 մլն գուլդեն հատկացնել Հայաստանին: Մենք հույս ունեինք 3 մլն դոլարի, սակայն այս 12 մլն գուլդենը նշանակում է, որ Հոլանդիան 1999 թ.-ին Հայաստանին կհատկացնի 6,6 մլն դոլար: Երկրորդ՝ Ռուսաստանի ճգնաժամի արդյունքները հաղթահարելու համար ՀԲ-ն եւ ՄԱՀ-ը որոշել են յուրաքանչյուրը 50-70 մլն դոլար հատկացնել 6 պետությունների, որոնց թվում նաեւ Հայաստանն է: ԱՄՆ կառավարության ֆինանսական օգնության ծավալները դեռեւս հստակեցված չեն», «Ազգին» հայտնեց ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարար էդ. Սանդոյանը: Դոնոր երկրների Փարիզում կայացած հանդիպումից հետո ուրվագծվում են Հայաստանին հատկացվելիք ֆինանսական օգնության առաջին ծավալները: Հիշեցնենք, որ այս օգնությունները Հայաստանի տնտեսական, ինչու ոչ՝ նաեւ քաղաքական զարգացման համար վճռորոշ են:

Էդ. Սանդոյանը հավելեց, որ այս տարվա ընթացքում Հայաստանը կստանա ՀԲ-ից SAC վարկը՝ 10 մլն դոլար: Ըստ ամենայնի, այս 10 մլն դոլարը թույլ կտա թեթեւացնել ընթացիկ տարվա բյուջետային դեֆիցիտը: Իսկ 1998 թ. բյուջետային տարվա ավարտին ֆինանսական որոշակի լարվածություն ծագել է, եւ կառավարությունը ստիպված է արագ կրճատել տարբեր ծախսային հատվածներ, որոնց թվում կապիտալ շինարարության վերաբերող հատկացումներ՝ չունենալով սեկվեստրի մասին օրենք:

Էդ. Սանդոյանը պարզաբանեց, որ ՀԲ-ի եւ ՄԱՀ-ի կողմից ռուսաստանյան ճգնաժամը հաղթահարելու համար տրվող ընդհանուր գումարից Հայաստանը կստանա 8-10 մլն դոլար, որից ՀԲ-ի մասնաբաժինը՝ առավելագույնը 5 մլն դոլար կուղղվի պետբյուջեի՝ ծածկելու արդեն գալիք տարվա շուրջ 51 մլրդ դրամի բյուջետային դեֆիցիտը: ՄԱՀ-ի գումարները կուղղվեն ԿԲ արտաքին պահուստները համալրելուն: Միջազգային կազմակերպությունների ֆինանսական աջակցությունը թույլ կտա ապահովել բյուջեի 5-րդ հավելվածը, որը կներառվի բյուջեի մեջ այնքանով, որքանով թույլ կտան ընձեռված գումարները: Բյուջեի 5-րդ հավելվածը կապիտալ ծախսերի, այսինքն՝ դեպի զարգացած տնտեսություն եւ ապահով հասարակություն տանող Հայաստանի առայժմ միակ արահետն է: Ինչպես բյուջետային քննարկումների ընթացքում ի մի բերեց վարչապետ Արմեն Դարբինյանը. «Հայաստանը դեռեւս երկար կախված կլինի միջազգային կազմակերպությունների ֆինանսական ծրագրերից»:

Ն. Գ.

digitised by A.R.A.R.@

ՕԴԱՅԻՆ

«Եվրաֆուդը» չի հաղթել բեռնահամալիրի մրցույթում

Եվ ոչ էլ «Հայկական ավիաուղիներում»

Տրանսպորտի նախարարությունը եւ կառավարությունը տեղեկացրել էին, թե «Եվրաֆուդ» ընկերությունը հաղթել է «Զվարթնոց» օդանավակայանի բեռնահամալիրի կառավարման համար հայտարարված միջազգային մրցույթում: Զուգահեռաբար եղավ տեղեկատվություն առ այն, որ հիշյալ «Եվրաֆուդը» հաղթողն է նաեւ «Հայկական ավիաուղիներ» ընկերության կառավարման (մասամբ նաեւ սեփականաշնորհման) մրցույթում: Սակայն ԱԺ մի խումբ պատգամավորների դիմումին ի պատասխան տրանսպորտի նախարարությունը՝ նախարար Երվանդ Զախարյանի պարզաբանմամբ, հայտնում է, որ «Եվրաֆուդը» դեռեւս չի հաղթել որեւէ մրցույթում, նա ճանաչվել է առաջինը, քանզի դեռեւս չի կարողացել ներկայացնել իր ֆինանսական վիճակի եւ առաջարկած ծրագրերի գումարային երաշխիքներ:

Հայտնի է, որ «Եվրաֆուդի» ղեկավարը հայազգի պրն Մարտիրոսյանն է: Հաշվի առնելով «Հայկական ավիաուղիների» եւ «Զվարթնոցի» բեռնահամալիրի տնտեսական եւ ռազմավարական կարեւորությունը Հայաստանի համար անհրաժեշտ է, որ կառավարությունը հրապարակայնորեն ներկայացնի այս կառույցների կառավարմանը, իսկ «Հայկական ավիաուղիների» դեպքում նաեւ սեփականաշնորհմանը հավակնող ընկերության բոլոր տվյալները: Տրանսպորտի նախարար Երվանդ Զախարյանը փաստել է, որ «Հայկական ավիաուղիների» սեփականաշնորհման համար պետք է թողարկվեն լրացուցիչ բաժնետոմսեր, որոնք էլ կտրվեն կառավարիչ ընկերությանը:

Ն. Դ.

«Աերոֆլոտի» ինքնաթիռներն էլ երբեմն չեն թռչում

«Ազգին» իրազեկ աղբյուրները տեղեկացրին, որ դեկտեմբերի 13-ին «Աերոֆլոտ» ավիաընկերության Երեւան-Մոսկվա 194 չվերթն ընդհատվել է թռիչքից հաշված վայրկյաններ առաջ: Ճշտելու համար դիմեցինք «Աերոֆլոտին», որի կոմերցիոն մենեջեր Տիգրան Ներսիսյանցը եւս հաստատեց տեղեկությունը:

Պարզվում է, որ նախքան ինքնաթիռի շարժիչները միացնելը օդաչուները դիտափեղկի միջոցով շարժիչի յուղի մեջ նկատել են մետաղյա մասնիկներ: Թռիչքն անմիջապես դադարեցվել է, ուղեւորները փոխադրվել սպասասրահ: Պրն Ներսիսյանցի հավաստմամբ, նույն դեկտեմբերի 13-ի գիշերը, 2:40-ին «Աերոֆլոտի» հաջորդ ժամանած ինքնաթիռով ուղեւորները տեղափոխվել են, այսինքն 7-8 ժամ ուշացումով շարունակել են թռիչքը:

Թե ինչպե՞ս են յուղի մեջ հայտնվել մետաղյա մասնիկներ, արդյոք յուղի անորակ լինե՞լն է պատճառը, կամ սադրա՞նք է, պրն Ներսիսյանցը զերծ մնաց որեւէ ստույգ պատասխանից, ասելով. «Պատից կախված ժամացույցն էլ է հանկարծ փչանում, իսկ պատճառը պարզելու համար անհրաժեշտ գործընթաց է պահանջվում: Տեխնիկա է, ամեն ինչ կարող է պատահել»: Նա հավաստեց, որ ինքնաթիռը տեխնիկական ստուգման է ենթարկվել, խնդիրները լուծված են եւ համապատասխան թույլտվություն ստանալուց հետո կգրանցվի չվացուցակում:

ԱՐՍԵՆ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

«5 րոպեում անթույլատրելի է նման օրենքներ անցկացնելը»

Սկիզբը էջ 1

«Երկրապահ» պատգամավորական խմբի նախագահ եւ ԱԺ փոխխոսնակ Ալբերտ Բազեյանը շեշտեց. «Երկրապահին» առաջինը կլինի, վայր կդնենք մանդատները, եթե չկարողանանք ապահովել ԱԺ կառուցողական աշխատանքը»: Առայժմ կառուցողական աշխատանքը ապահովում են դժվարությամբ՝ 17:00-ին պատգամավորներին բերման ենթարկելով նիստերի դահլիճ: Առաջինն այս աշխատաոճի դեմ ընդվզեց ֆինանսավարկային, բյուջետային եւ տնտեսական հանձնաժողովի նախագահ Արմեն Եղիազարյանը, որն ավելացված արժեքի հարկի օրենքում փոփոխություններ կատարելու նախագծի քննարկման ժամանակ բացականչեց. «5 րոպեում անթույլատրելի է նման օրենքներ անցկացնելը»: Արմեն Եղիազարյանը հավաստիացրեց, որ Նեղոս գետը ետ չի հոսի, եւ երկինքը երկրի վրա չի ընկնի, եթե փոքր ինչ համբերեն եւ փորձեն ըստ էության քննարկել կառավարության ներկայացրած հարկային փոփոխությունների փաթեթը:

Երկինքն ընկավ երկրի վրա, իսկ Նեղոսը ետ հոսեց

Ի հակակշիռ Արմեն Եղիազարյանի, պատգամավորները այլակարծիք էին: Մի հարվածով վավերացրին գույքահարկի, պարտադիր սոցիալական ապահովագրության վճարների, հարկերի, շահութահարկի, պետական տուրքի, բնապահպանական եւ բնօգտագործման վճարների մասին օրենքները: Կարող է թվալ, թե պատգամավորները բարյացակամությամբ են լցվել կառավարության հանդեպ, սակայն այս բարյացակամությունը հույժ ընտրողական էր: Այսպես՝ պատգամավորները միահամուռ մերժեցին մաքսավճարների եւ ավելացված արժեքի հարկի մասին օրենքի նախագծերը, ինչը հարուցեց ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարար Էդ. Սանդոյանի զարմանքը:

Ընդմիջմանը **«Ազգն»** առաջարկեց Էդ. Սանդոյանին մեկնաբանել խորհրդարանի եւ կառավարության այսօրինակ անհամերաշխությունը. «Ստացվեց, որ մենք միայն ուժեղացնում ենք հարկային վարչարարությունը եւ ճնշումը: 22-րդ հոդվածը, եկամուտների եւ ծախսերի հաշվարկման անուղղակի մեթոդները, նման օրենքներին խորհրդարանը կողմ է քվեարկում, բայց երբ մյուս կողմից ցանկանում ենք հեշտացնել, թեթեւացնել հարկատուի ճնշումը, դա մեզ թույլ չեն տալիս»: Էդ. Սանդոյանը մանրամասնեց, որ ԱԱՀ-ի մասին օրենքով նախատեսվում է. ա) 2 մլն-ից 3 մլն դարձնել ԱԱՀ-ով չհարկվող նվազագույն շրջանառության շեմը: Այս քայլը թույլ կտա զարգացնել փոքր բիզնեսը, բ) հարկատուների համար սահմանել ոչ թե եռամսյա, այլ մեկամսյա հաշվետվություններ եւ գ) պետությունը ճանաչում է հարկատուի իրավունքը ինքնարժեքից ցածր գնով վաճառելու իր ապրանքը: Էդ. Սանդոյանը հատուկ անդրադարձավ մաքսավճարների մասին օրենքի նախագծի մերժմանը. «Մինչեւ նախաառաքումային ստուգումներին անցումը, մեզ անհրաժեշտ է խթան մաքսավորներին աշխատավարձ վճարելու համար, որպեսզի կանխենք կաշառակերությունը: Բացի այդ՝ այս վճարների հաշվին կատարվում են կապիտալ ծախսեր, համակարգը հագեցնում է տեխնիկայով: Բայց պատգամավորները դեմ են քվեարկում, ինչո՞ւ»: Ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարը համոզված է, որ միայն նախաառաքումային ստուգումների, հսկիչ դրամարկղային սարքերի եւ նման համալիր միջոցառումների շնորհիվ կառավարությունը կկարողանա մոտենալ եկամուտների եւ ծախսերի հայտարարագրման բաղձալի սկզբունքին:

Պատգամավորների եւ կառավարության անդամների մոտեցումները, սակայն, տարբերվում են: Ու թեեւ ԱԺ խոսնակ Խոսրով Հարությունյանը կոչ արեց ազատական քաղաքականության կողմնակիցներին մտահոգվել, քանզի ազատական քաղաքականությունն ապրում է բեկումնային փուլ, պատգամավորներն ավելի շուտ մտահոգված են անձնական անվտանգության խնդրով: ՊՆ փոխնախարար Վահրամ Խորխոռունու սպանությունից հետո ԱԺ-ի միջանցքներում դարձյալ խոսակցություններ են, որ ՀՀ գլխավոր դատախազ Աղվան Հովսեփյանը պատրաստվում է գալ ԱԺ անձեռնմխելիությունից զրկելու ոմանց: Բացի այդ շատերի մտքում հաջորդ թիրախի խնդիրն է. ո՞վ է հաջորդ զոհը:

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ

ԱԺՄ վարչությունը գրեթե կրկնակի մեծացավ

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ազգային ժողովրդավարական միության 10-րդ համագումարում կուսակցության նախագահ վերընտրվեց Վազգեն Մանուկյանը: ԱԺՄ վարչությունն իր կազմը մեծացրեց՝ 11-ից հասցնելով 20 անդամի, ուր, Վազգեն Մանուկյանից բացի, ընտրվեցին, ի մասնավորի, ՀՀ ԱԺ պատգամավորներ Արշակ Սադոյանը, Դավիթ Վարդանյանը, Շավարշ Քոչարյանը եւ Սեյրան Ավագյանը: Վարչության նոր անդամների շարքում են Հայաստանի 5 մարզերի ներկայացուցիչներ:

Համագումարն ընդունեց հայտարարություն, որտեղ, մասնավորապես, ասվում է, որ «1998 թ. նախագահական ընտրությունները ցույց տվին, որ ժողովրդի կամքի բռնադատումը Հայաստանում դարձել է քաղաքական ավանդույթ»: Ափսոսանք է հայտնվում, որ դրան նպաստեցին նաեւ մինչ այդ ժողովրդավարության հաստատման համար պայքարող կուսակցություններ:

Փաստաթղթում խոսվում է հանրապետության բնակչության ծանր սոցիալական դրության մասին, այն մասին, որ «պատասխանատվության չեն ենթարկվում հանցագործություններ կատարած ղեկավարները», կառավարությունում տեղերի համար միջկլանային պայքարի մասին: Ընդգծված է նաեւ, որ «Ընտրական օրենսգրքի քննարկումները ցույց են տալիս, որ իշխող ուժը անքող կերպով պատրաստվում է առաջիկա խորհրդարանական ընտրությունների նենգափոխմանը»:

Նշված պրոբլեմների լուծումը, ինչպես նշված է հայտարարության մեջ, պահանջում է համակարգային փոփոխություններ, «որոնք ի վիճակի է իրականացնել միայն այն քաղաքական ուժը, որն իր ողջ գործունեության ընթացքում պայքարել է հանուն հզոր, արդար եւ բարգավաճող Հայաստանի, ունի ամբողջական, խոր համոզմունքի վերածված ծրագրեր՝ այդ հիմնական նպատակին հասնելու համար եւ ընդդիմադիր է ոչ թե առանձին անձերին, այլ ձեւավորված ավտորիտար ռեժիմին»:

ԱԺՄ-ն հայտարարում է, որ կներդնի իր բոլոր կարողությունները Հայաստանը համակարգային ճգնաժամից դուրս բերելու եւ ազգային ժողովրդավարական պետություն կերտելու համար:

Գազի պայթյուն Գավառում

ԳԱՎԱՌ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Դեկտեմբերի 13-ի առավոտյան գազի ուժեղ պայթյուն է տեղի ունեցել Գավառ քաղաքի Հացառատ թաղամասի բնակիչ Վահան Իսպիրյանի տանը: Տանտերը, նրա մայրը եւ երկու որդիները տարբեր աստիճանի այրվածքներով տեղափոխվել են Գավառի շրջանային կենտրոնական հիվանդանոց եւ գտնվում են բժիշկների անմիջական հսկողության տակ: Տուժածներին այցելել են Գեղարքունիքի մարզպետ Ռ.Ղուկասյանը եւ Գավառի քաղաքապետ Ֆ. Ղարաբաղցյանը: Պայթյունի պատճառները եւ վնասի չափերը ճշտվում են:

ՎՃՌԱԲԵԿ

Դատարանում վկայություն են տալիս տուժողները

ԵՐԵՎԱՆ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Դեկտեմբերի 14-ին ՀՀ վճռաբեկ դատարանում Խորհրդային ժողդատարանի դատավոր Տարիել Մանուկյանի նախագահությամբ շարունակվեց 1998 թ. հունվարի 29-ին Ջրվեժի ամառանոցում ծերբակալված Արմեն Տեր-Սահակյանի խմբի քրեական գործից անջատված՝ տասի գործի դատաքննությունը: Նրանց մեղադրանք է առաջադրված ՀՀ քր. օր-ի 72 հոդվածով (բանդիտիզմ): Ամբաստանյալներին մեղսագրված են ահաբեկչության միջոցով տարբեր անձանցից գումարներ շորթելը, գողություն կատարելն ու ապօրինի զենք կրելը:

Դատարանում վկայություն տվող տուժող Հովիկ Հովհաննիսյանը նշեց, որ 1998 թ. հունվարի 29-ին «Երեւաննախագիծ» ինստիտուտի շենքի մոտից առեւանգել են իր «Մոսկվիչ» ավտոմեքենան: Ինքն անմիջապես իրազեկել է իրավապահ մարմիններին: Հաջորդ օրը Կենտրոնական ՆԳ բաժնից իրեն տեղեկացրել են, որ ավտոմեքենան հայտնաբերվել է Ջրվեժի ամառանոցներից մեկում: Ըստ վկայի, նյութական վնաս չի պատճառվել եւ ավտոմեքենան եղել է նորմալ վիճակում:

Տուժող Հրայր Աբրահամյանի ներկայացուցիչ Սուրեն Գրիգորյանը նշեց, որ լիազորված է դատարանում ցուցմունք տալու տուժողի անունից, քանզի վերջինս գտնվում է Լեհաստանում: Նա նշեց, որ 1998 թ. նոյեմբերին Ջրվեժի ամառանոցներից մեկում ծեծի են ենթարկել Հ. Աբրահամյանին, որն այնտեղ էր գնացել ոմն Կարինեի հետ, եւ ահաբեկչությամբ վերցրել են նրա ձեռնաշղթան, ոսկյա մատանին ու խաչը: Ս. Գրիգորյանը ավելացրեց նաեւ, որ տուժողը պահանջում է վերադարձնել 1600 ԱՄՆ դոլար արժողությամբ իր զարդեղենը:

Ըստ մեկ այլ տուժողի՝ Գեղամ Խաչատրյանի, 1997 թ. նոյեմբերին «Հայկոոպ»-ին պատկանող հացի արտադրամասերից մեկում, որտեղ եւ ինքն է աշխատում, ծանոթացել է ամբաստանյալ Արմեն Սինդոյանի հետ: Հետագայում նրանից 300 պարկ (6000 ԱՄՆ դոլար արժողությամբ) ալյուր է վերցրել, պայմանով՝ հացի վաճառքից առաջացած գումարներով մարել պարտքը: Սակայն մինչ օրս վերադարձրել է միայն 1700 դոլարը: 1998 թ. հունվարի 8-ին Արմեն Սինդոյանի հետ այցելել է Արմեն Տեր-Սահակյանին պատկանող Ջրվեժի ամառանոց: Այնտեղ իրեն դաժանաբար ծեծել ու ծաղրուծանակի են ենթարկել Արմեն Տեր-Սահակյանը, Դերենիկ Խուրշուդյանը, Հայկազ Աշխատոյանը եւ Արայիկ Հակոբյանը: Վկայի խոսքերով, Արմեն Տեր-Սահակյանը քայլել է իր վրայով, որից հետո ներկաներին ստիպել կոտրել տուժողի կողերը: Գումարը վերադարձնելու համար իրեն երեք օր ժամանակ են տվել, հակառակ դեպքում՝ սպառնացել սպանել մորը, իսկ որպես ապահովագրում տուժողից վերցրել են նրա անձնագիրը:

Տուժողը ցուցմունք տվեց, որ նույն օրը պարտք լինելու պատճառով, ծեծված վիճակում ամառանոցում էր գտնվում նաեւ ոմն Ռոման:

Ի պատասխան Գ. Խաչատրյանի ցուցմունքների, ամբաստանյալ Արմեն Սինդոյանը նշեց, որ տուժողն իրեն պարտք է ոչ թե 4300, այլ՝ 6000 ԱՄՆ դոլար, եւ ինքը պահանջում է վերադարձնել:

Դեկտեմբերի 15-ի դատական նիստում վկայություն կտան նաեւ այլ տուժողներ, որից հետո դատարանում կհարցաքննվեն ամբաստանյալները:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Է տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն
ՀՐԱՅՐ ԶՕՐԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 562941
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածքը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նյութերը չեն գրախոսվում ու չեն վերադարձվում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ընթացիկ

ԱՆՏՈՒՆԻ

Փախստականների եւ մի ընտանիք տանիքը կորցնելու ահից կծկված

Ոմանք թերեւս «մոռացել» են, բայց շատերը հիշում են, թե ինչպես Ադրբեջանում բռնկված հակահայ հիստերիայի հետեւանքով տունուտեղը, բարեկեցիկ անցյալի «բեռը» ադրբեջանցի «եղբայրներին» անհատույց թողած հայերի մեծ մասը վերաբնակեցվեց հայաստանյան հանրակացարանների, առողջարանների, էժանագին հյուրանոցների մասնաշենքերում, ինչպես նաեւ հայաստանաբնակ ադրբեջանցիների լքած բնակարաններում: Հետագայում Հայաստանը հատուցեց վերջիններիս նյութական վնասը, մինչդեռ Ադրբեջանը բավարարվեց տարբեր միջազգային ատյաններում բարձրացրած լացուկոծով՝ «անտեսելով» Հայաստանի մեծահոգության ժեստը. իրենց բնակավայրերից վայրագորեն տեղահանված հայերն այդպես էլ որեւէ փոխհատուցում չստացան կորցրածի դիմաց:

Ավելի ուշ, 1992-ին ընդունվեց կառավարության թիվ 255 որոշումը «ՀՀ-ում փախստականների սոցիալ-տնտեսական վիճակի բարելավման մասին», որի 16-րդ կետի համաձայն լքված բնակարաններն իբրեւ փոխհատուցում սեփականության իրավունքով տրվում էին փախստականների ընտանիքներին: Համատարած քաոսի պայմաններում տեղական իշխանությունների անտարբերության ու, թերեւս, փախստականների անիրազեկության պատճառով այդ բնակարանները ոչ միշտ ձեւակերպվեցին նոր տերերի անունով, եւ այսօր քաղաքապետարաններն, իրենց հաշվեկշռում «հայտնաբերելով» ադրբեջանցիների «անտեր» բնակարանները, տեղահանության «տեղական» արշավ են սկսել անցած մի քանի տարիներին դրանցում բնավորված փախստականների ընտանիքների դեմ: Վերջիններիս վերաբնակեցումն ապօրինի հռչակելով, քաղաքային իշխանությունները քաղաքացիական հայցերով ողողել են մայրաքաղաքի ժողդատարանները՝ պահանջելով վտարել նրանց զբաղեցրած տարածքներից, հակառակ կառավարության նույն որոշման, որն արգելում է փախստականների վտարումն առանց ապահովելու նրանց «այլընտրանքային տանիքով»:

Բաքվից տեղահանված Ծովինար Հարությունյանի ընտանիքը մեկն է այն ընտանիքներից, որոնց հալածում է վերստին փողոցում հայտնվելու սարսափը: Ծովինարը միայնակ մայր է, 1990-ից որդու եւ դստեր հետ (մայրը՝ հայրենական պատերազմում զոհվածի այրի, մահացել է մոտ մեկ տարի առաջ) բնակվում է Նորքի 2-րդ զանգվածի 64 շենքի թիվ 8 մեկ սենյականոց բնակարանում, որ նախկինում պատկանել է ոմն Բլբուլ Մուխտարովայի: Իբրեւ պարտաճանաչ հարկատու, բարեխղճորեն վճարել է էլեկտրաէներգիայի եւ կոմունալ ծառայությունների վարձերը, գրկանքների գնով քչից-շատից կարգի բերել բնակարանը՝ մարդավայել ապրելու նվազագույն պայմաններ ստեղծելով, մի խոսքով գրեթե հաղթահարել է փախստականի բարդույթները: Մշտական գրանցում չունի, բայց ՆԳ անձնագրային բաժանմունքի կողմից հաշվառված է նշված հասցեում:

Վերջին տարին, սակայն, Հարությունյանների համար հոգեմաշ տպավորությունների եւ անորոշության ժամանակահատված է: 97-ի նոյեմբերին Նոր Նորքի թաղապետ Մ. Մինասյանը դիմել է դատախազություն ընտանիքը հիշյալ բնակարանից վտարելու պահանջով: Փախստականների վարչությունն անհիմն է համարել վտարումը, շրջանի գլխավոր դատախազ Մ. Մանուկյանը նմանապես մերժել է թաղապետի պահանջը, սակայն պրն Մինասյանի «հետեւողականությունն» անսասան է: Մայիսի 9-ին (հաղթանակի օրը հաղթելու վճռականությամբ) թաղապետը դիմել է դատարան, եւ Հարությունյանների ընտանիքի համար սկսվել է արեւի տակ «նվաճած» անկյան տեղը վերանվաճելու գործընթացը:

Այդ օրվանից բավական ջուր է հոսել. գործի վարույթն ստանձնած դատավոր Օլգա Հովհաննիսյանը նշանակվել է վճռաբեկ դատարանի անդամ, գործը վերահանձնարարվել է ժողդատավոր Տիգրան Սահակյանին, Փախստականների վարչության պետ Մեխակ Գաբրիելյանին փոխարինել է Հովհաննես Ահարոնյանը: Սակայն Նոր Նորքի թաղապետարանի ախորժակն անփոփոխ է, Հարությունյաններին վտարելու «գերխնդիրն» ուժի մեջ է, չնայած սոցապ նախարար Գագիկ Եգանյանի ստորագրությունը կրող գրությունն, ուղղված թաղապետին, փաստում է, որ փախստականների ընտանիքին ժամանակավոր կացարան հատկացնելու խնդիրն ազատ բնակելի տարածքի բացակայության պատճառով առնվազն այս պահին անլուծելի է: Ասել է թե «մեկ անգամ արդեն տունն ու գույքը կորցրած ընտանիքը հայտնվում է փողոցում»: Հարությունյաններին փողոց նետելու «գործողությունը» կանխելու համար թաղապետին առաջարկվում է աջակցել Ծովինար Հարությունյանին բնակարանի վարձակալ ճանաչելու գործընթացին:

Թաղապետը կանսա՞ փախստականների վարչության հորդորին, թե՞ կգործարկի իշխանական լծակների զինանոցը անորոշությունից կծկված այս ընտանիքը ծնկի բերելու համար, դժվար է ասել: Ավելի քան կես տարի ձգձգվող այս դատական գործի ելքը կանխատեսելը նույնպես դժվար է, թեպետ հայկական «արդարադատության» շարժիչ ուժը՝ ամենակարող դրամական գործոնը տվյալ դեպքում անառարկելիորեն Ծովինար Հարությունյանի դեմ է: Վկա՝ այս գործով առաջին դատական նիստի հետաձգման շարժառիթը. Ծովինարն ի վիճակի չէր մուծել հակընդդեմ հայց հարուցելու համար անհրաժեշտ պետական տուրքը՝ 4 հազար դրամը...

ՍԱՆԱԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՀՈԳԵՎՈՐ

Արքության պատիվ շնորհվեց Գեղարքունյաց թեմի առաջնորդ Տ. Անանիա եպս. Արաբաջյանին

Նորին Սրբություն Ամենայն հայոց Գարեգին Ա կաթողիկոսի հայրապետական կոնդակով արքության պատիվ եւ տիտղոս շնորհվեց Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու Գեղարքունյաց թեմի առաջնորդ գերշ. Տ. Անանիա եպս. Արաբաջյանին:

Կիրակի, դեկտեմբերի 13-ին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնում հընթացս Սբ. պատարագի, պատարագիչ քահանա Տ. Մակար աբեղա Հովհաննիսյանը ընթերցեց եւ Հայրապետական սրբատառ կոնդակը հանձնեց Անանիա Սրբազանին:

Արքության բարձր պատիվը տրվում է Սրբազան հորը քահանայական ձեռնադրության 25 եւ եպիսկոպոսական ձեռնադրության 15-ամյակի առիթով՝ ի գնահատություն հոգեւոր սպասավորության շրջանում ցուցաբերած նախանձախնդիր ծառայության:

Ղարաբաղյան շարժման տարիներին Անանիա Սրբազանը Ադրբեջանի հայոց թեմի առաջնորդն էր եւ 1989 թ. տեղի ունեցած հայտնի դեպքերի պատճառով իր հոգեւոր հոտի հետ ստիպված եղավ գաղթել Մայր Աթոռ:

«Դուք տեր կանգնեցիք Ադրբեջանի, հատկապես Բաքվի մեր սիրեցյալ ժողովուրդին, մանավանդ այն տառապալից օրերին, երբ նրանք զոհ դարձան ազերի իշխանությանց վայրագ վերաբերումին», ասվում է Վեհափառ հայրապետի կոնդակում:

Սրբազան Հայրը իր նպաստն է բերել նաեւ Սբ. Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանի տեսչական եւ դասախոսական գործին, իսկ 1996 թ. հուլիսից Ամենայն Հայոց Տ.Տ. Գարեգին Ա կաթողիկոսի կողմից նշանակվել է Գեղարքունիքի թեմի առաջնորդ:

Անանիա արք. Արաբաջյանը Գերագույն հոգեւոր խորհրդի անդամ է:

Ստանալով կոնդակը, Սրբազան հայրը իր երախտագիտությունն արտահայտեց բարձր շնորհի համար, հայտնելով, որ այսուհետ եւս կշարունակի անձնվեր ծառայությունը հանուն Մայր եկեղեցու եւ հավատացյալ ժողովրդի:

Պատարագին ներկա էր կաթողիկոսական ընդհանուր փոխանորդ, Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ գերշ. Տ. Գարեգին արք. Ներսիսյանը: Հավարտս Սբ. պատարագի կաթողիկոսական ընդհանուր փոխանորդը Մայրավանքի սեղանատանը, միաբանական ճաշի սեղանին, Անանիա Սրբազանին հանձնեց Վեհափառ հայրապետի նվերը՝ եպիսկոպոսական պանակե:

ՄԱՄԼՈ ԴԻՎԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

Դեսպան Արմեն Սարգսյանի դասախոսությունը

Հռոմում ՀՀ դեսպան Արմեն Սարգսյանի ելույթով բացվել է «Քաղաքական գրասրտության» կազմակերպած «Սբ. Աթոռի մոտ դեսպան լինել այսօր» թեմայով 1998-99-ի դասախոսությունների շարքը, հաղորդում է Կանադայում լույս տեսնող մեր պաշտոնակից «Ապագայ» շաբաթաթերթը: Դասախոսությունը նկարահանվել է իտալական ՌԱՅ-1 հեռուստակայանից: Դեսպանն իր դասախոսության ընթացքում շոշափել է հետեւյալ թեմաները. «Հայ ժողովուրդը եւ Հայ առաքելական եկեղեցվո դարավոր պատմությունը», «Ազգերի ինքնորոշման իրավունքը» եւ «Վատիկանի մեծ դերը աշխարհում»: Դասախոսության ընթացքում ներկայացվել են Հայոց ցեղասպանությունը եւ Լեռնային Ղարաբաղի հիմնահարցը: Պրն Ա. Սարգսյանը հանդիպումներ է ունեցել կարդինալ Անջելո Սոդանոյի, գերապայծառ Ջիովանի Բատիստա Ռեի, կարդինալ Ակիլե Սիլվեստրինիի եւ այլ անձնավորությունների հետ: Ի պատիվ Սարգսյանի, Հայ կաթոլիկ եկեղեցվո Հովհաննես Պետրոս ԺԸ կաթողիկոս պատրիարքը Լեւոնյան վարժարանում ճաշկերույթ է տվել:

ՄԱԿ-ում Թուրքիայի ներկայացուցիչը կարող է կորցնել պաշտոնը

Սկիզբը էջ 1

«Քսաներորդ դարն ականատես է եղել մի քանի դեպքերի, որոնք բնորոշվում են որպես ցեղասպանություն: Այդ տեսակի առաջին ոճրագործությունը 1915-23 թթ.-ին Օսմանյան կայսրության կողմից իրականացված մեկուկես միլիոն հայերի կոտորածն է», ասաց նա եւ շարունակեց. «Քսաներորդ դարու պատմության մութ կողմը սկսվեց 1915 թվի Հայկական ցեղասպանությունից, որը, ինչպես հայտնի է, իր ժամանակին չդատապարտվեց պատշաճորեն միջազգային հանրության կողմից: Դա էլ խրախուսեց որոշ վարչակարգերին գործելու նորանոր ցեղասպանություններ: Հայկական ցեղասպանությունը ցույց տվեց, որ հնարավոր է կոտորել եւ մնալ անպատիժ: Մի կառավարության կողմից մշակված ցեղասպանության մի ամբողջ քաղաքականություն անտեսվեց այլ իշխանությունների, ուժերի կողմից եւ ժամանակի ընթացքում նման քաղաքականություն վարելու հնարավորությունն առաջ բերեց նորանոր վայրագություններ: Դրա ամենացայտուն ապացույցն այն հռետորական նախադասությունն է, որն արտասանել է Հիտլերն ի պատասխան 1939 թվականին Լեհաստան ներխուժելու իր ծրագրերի վերաբերյալ խորհրդատուներից մի քանիսի հարցերին. «Ո՞վ է այսօր, ի վերջո, հիշում հայկական ջարդերը»: Զազրելի գործողությունները կանգ չառան Օսվենցիմում: Կամբոջայում, նախկին Հարավսլավիայի տարածքում եւ Ռուանդայում տեղի ունեցած ցեղասպանական գործողություններից հետո մենք 20-րդ դարի մասին, որը սկսվեց Հայկական ցեղասպանությամբ, խոսում ենք որպես ընդհանրապես ցեղասպանության դարի», ասաց դեսպան Աբելյանը:

Ի հավելումն այս ուղղակի որակավորումների, դեսպանը նաեւ կատարեց քողարկված ակնարկներ ցեղասպանության ժխտումը դատապարտելու, ցեղասպանության ոճրի ճանաչման անհրաժեշտության, ոճիրը կատարողի կողմից հանցանքի ընդունման եւ ներողություն հայցելու վերաբերյալ:

Իր ճառում Կիպրոսի Հանրապետության դեսպան Զոտիրիոս Զախեոսն անդրադառնալով այն ջանքերին, որոնք գործադրվում են Հայկական ցեղասպանության միջազգային ճանաչումը խանգարելու ուղղությամբ, նշեց, որ ունենալով տաղանդավոր, ձեռներեց եւ կենսունակ հայկական մի համայնք Կիպրոսում, «մենք անմիջականորեն եւ լիովին հասկանում ենք իրենց նախնիների տառապանքների հանդեպ ցուցաբերված անարդարությունների առիթով նրանց մինչեւ այսօր զգացած ցավը»:

Նրանից առաջ ելույթ ունենալով, Թուրքիայի դեսպան Ահմեդ Արդան ամբողջովին մոռացության տալով Օսմանյան Թուրքիայի իրագործած ցեղասպանությունը, անամոթաբար կոչ արեց միջազգային հասարակությանը «միջոցներ ձեռք առնելու մարդկությունը փրկելու ցեղասպանության ապելի արհավիրքից»:

Բոլոր ելույթներից հետո որոշման նախագիծը միաձայն, առանց քվեարկության, ընդունվեց գլխավոր ասամբլեայի կողմից:

Հետաքրքիր է, որ չնայած Հայաստանի ներկայացուցիչը թուրք կամ Թուրքիա բառերը չօգտագործեց իր ելույթում, եւ մեկ անգամ միայն նշեց «Օսմանյան կայսրություն» անվանումը, Թուրքիայի դեսպանը, այնուամենայնիվ, ակնարկելով որ «Հայաստանի ներկայացուցիչն անուղղակիորեն անդրադարձել է Թուրքիային», խնդրեց օգտվել պատասխանելու իր իրավունքից: Իր շատ կարճ եւ թույլ պատասխանում դեսպան Ահմեդ Արդան նշեց. «Կասկած չկա, որ հազարավոր հայեր եւ թուրքեր կոտորվեցին նշված ողբերգական իրադարձությունների ժամանակ: ...Օսմանյան արխիվները բաց են հետազոտողների առջեւ: Հայերը մի եզրակացության են հանգել, այլ գիտնականներ մեկ ուրիշ եզրակացության: Նույնիսկ ժամանակի բրիտանացի եւ ամերիկացի դիվանագետներն են տարբեր կարծիքի այդ իրադարձությունների մասին»: Հետո Հայաստանին ուղղված քողարկված սպառնալիքով նա շարունակեց. «Համոզված եմ, որ հայերը շատ ավելի ճարպիկ են ինքնահաստատման այլ միջոցներ գտնելու, քան անցյալի ողբերգություններին դիմելու: Իսկ անցյալը հայերին պետք է սովորեցնի խաղաղության օգուտները գնահատել»: Այլ խոսքերով՝ եթե հայերը իրենց լավ չպահեն, կարող է մի նոր ցեղասպանություն տեղի ունենալ:

Իր հերթին, օգտվելով պատասխանելու իր իրավունքից եւ հավանաբար ակնկալելով թուրքական հակադարձումը, Հայաստանի դեսպան Աբելյանը ջախջախիչ հարված հասցրեց նրան, ասելով. «Քսաներորդ դարը սկսվեց հայերի համար Օսմանյան կայսրության ցեղասպանության ողբերգությամբ եւ զանգվածային տեղահանություններով: Քսաներորդ դարի առաջին ցեղասպանությունն իր ամբողջ թափով ծավալվեց եւ շարունակվեց մինչեւ զոհերի թիվը հասավ մեկուկես միլիոնի: Պատմության մեջ անմոռանալի կոտորածներից մեկը լինելով, Հայկական ցեղասպանությունը ներառեց հարձակում, բռնաբարություն, կողոպուտ եւ մի ամբողջ բնակչության սպանություն, կանխամտածված ցեղասպանական այն նպատակով, որ բնաջնջվի Օսմանյան Թուրքիայում ապրող ամբողջ հայ համայնքը»:

Այստեղ դեսպան Աբելյանը առաջին անգամ նշեց Թուրքիան (եւ ոչ թե Օսմանյան կայսրությունը)՝ որպես ցեղասպանություն իրագործողի: Այնուհետեւ նա վկայակոչեց Մեծ Բրիտանիայի նախկին արտգործնախարար լորդ Քերզոնին եւ Թուրքիայում այդ ժամանակ Մ. Նահանգների դեսպան Հենրի Մորգենթաուին, որոնք երկուսն էլ հաստատում են հայերին բնաջնջելու թուրքերի մտադրությունը: Սա չափազանց դիպուկ եւ տեղին պատասխան էր դեսպան Արդայի ակնարկներին, թե «Բրիտանացի եւ ամերիկացի դիվանագետները տարբեր կարծիքի են այդ իրադարձությունների մասին»:

Իր այս անհաջող ելույթից հետո, զարմանալի չի լինելու, եթե դեսպան Ահմեդ Արդան պաշտոնանկ արվի եւ մեկ ուրիշով փոխարինվի: Թուրք դիվանագետների մեծամասնությունը սովորաբար իր մասնագիտության մեջ հմուտ է: Այս մեկը հազվագյուտ նմուշ է, եւ Հայաստանի սիրույն ցանկալի պիտի լիներ, եթե շարունակեր մնալ իր պաշտոնում:

digitised by A.R.A.R.@

սփյուռք

– Այսօր արդեն կարելի է ընդգծել մեր գործունեության հստակ ոլորտները: Այս ամիսների հիմնական զբաղմունքը եղել է մեր հայրենակիցների մասին տեղեկատվության հավաքումն ու այլ փաստերի ուսումնասիրումը: Դեսպանությունը, ճանաչողական առումով, հանդիպել է ԼՀ-ի ոստիկանության եւ սահմանապահ ծառայության գլխավոր սպայակույտերի, մաքսային, աշխատանքային, միգրացիոն վարչությունների եւ ՄԱԿ-ի փախստականների գրասենյակի հետ: Արդեն կես տարի է, շաբաթական երեք անգամ կատարվում են հյուպատոսական ընդունելություններ, տեղեկատվու-

Լեհաստանից փախստականների արտաքսումն ուղղված չէ հայերի դեմ

Հարցազրույց Լեհաստանում Հայաստանի դեսպանության գործերի հավատարմատար Աշոտ Հովակիմյանի հետ

Հայաստան-Լեհաստան հարաբերությունները այս տարվա ապրիլից թեւակոխեցին զարգացման նոր փուլ, որի հիմնաքարը Լեհաստանում Հայաստանի դեսպանության բացումն էր: Լեհաստանն իր աշխարհագրական դիրքով կամրջում է Արեւելքն ու Արեւմուտքը, եւ մեր տարածաշրջանի համար սերտ շփումները նպաստավոր են ոչ միայն քաղաքական, այլեւ տնտեսական առումով: «Ազգը» դեռեւս հունիսին անդրադարձել էր նորաստեղծ դեսպանության խնդիրներին: Գործերի հավատարմատար Աշոտ Հովակիմյանն իր մտահոգությունն էր հայտնել Լեհաստանում անօրինական ճանապարհով հաստատված հայերի վերաբերյալ եւ ընդգծել, որ դեսպանության առջեւ դրված խնդիրներից առաջնայինը լինելու է նաեւ մեր հայրենակիցների իրավական շահերի պաշտպանությունը: Նախանցյալ շաբաթ պրն Հովակիմյանն ուղեկցում էր պաշտոնական այցով Հայաստան ժամանած ԵԱՀԿ գործող նախագահ, ԼՀ արտգործնախարար Բրոնիսլավ Գերեմեկին, հետեւաբար առիթ ունեցանք տեղեկանալու Լեհաստանում վերջին ամիսներին տիրող իրավիճակին, դեսպանության առջեւ ծառացած խնդիրներին եւ գործունեության այլ ծրագրերին:

թյուններ են ստացվում Լեհաստանի տարբեր քաղաքներում մեր հայրենակիցների գործունեության մասին: Ժամանակին խնդիրը ծանր եւ քաոսային էր, սակայն այժմ փորձում ենք կարգավորել, քանզի հնարավորությունները բավական սահմանափակ են, քանի որ մենք գործում ենք Լեհաստանի օրենքների շրջանակներում եւ իրավական ոլորտում չունենք երկկողմ պայմանագիր: Այսինքն՝ Լեհաստանը մեր քաղաքացիների նկատմամբ գործում է իր իրավասության շրջանակներում, իսկ մենք՝ մեր, եւ փոխադարձ կապերը հիմնվում են զուտ բարի կամքի սկզբունքի վրա: Անցյալ տարվա դեկտեմբերից օտարերկրացիների վերաբերյալ Լեհաստանը կիրառեց խիստ օրենք, ըստ որի սահմանափակվում է արտասահմանցիների ելումուտը երկիր, այդ թվում՝ նվազում են նաեւ ներսում գտնվող օտարերկրացիների աշխատելու եւ բնակվելու հնարավորությունները: Լեհերը գուցե իրավացի են այս առումով, քանի որ նախ փորձում են պաշտպանել իրենց շուկան տարբեր զանգվածային ներխուժումներից, նկատի ունեմ Խորհրդային Միության եւ Հարավարեւելյան Ասիայի երկրներից մեծ թվով մարդկանց հոսքը Լեհաստան: Այս առումով Լեհաստանը նպատակասլաց գնում է դեպի Եվրամիություն եւ առաջնային պահանջը սահմանային խիստ վերահսկումն է, ինչը հատկապես պարտադրվում է Գերմանիայի կողմից: 94–97 թթ. Հայաստանի քաղաքացիները կազմում էին առաջին էթնիկ խումբը, որն անօրինական ճանապարհով խախտում էր Գերմանիայի սահմանը: Այս էր հիմնական պատճառը, որ Լեհաստանը ստիպված էր ՀՀ քաղաքացիների համար մտցնել մուտքի արտոնագիր: Ըստ վիճակագրության, արտոնագրերի կիրառումից հետո հայերն իրենց առաջին տեղը զիջել են ուկրաինացիներին, սակայն դեռեւս առաջին հնգյակում են: Հայերի կողմից Գերմանիայի սահմանը խախտելու այնպիսի դեպքեր են գրանցվում, որ լեհական մամուլը ժամանակ առ ժամանակ հեղեղվում է դրանց լուսաբանմամբ: Օրինակ, մամուլում նշվել է, որ հղի կինը ձմռանը փորձել է գետը լողալով անցնել Գերմանիա, փորձում են նաեւ անցնել գնացքների տակով, այլեւայլ դժվարին ճանապարհներով: Զարմանալի է՝ մի՞թե արեւմտյան դրախտն է Գերմանիան, որ հայերը պատրաստ են միջնորդներին մուծել հսկայական գումարներ եւ կյանքի գնով հատել սահմանը: Մուտքի արտոնագրերի կիրառումից հետո զգալիորեն կրճատվել է հայերի հոսքը, սակայն այս անգամ տուրիստական կազմակերպությունների միջոցով են գալիս Լեհաստան եւ չեն վերադառնում: Ուստի լեհերը շատ հաճախ ստիպված են մերժել անգամ արտոնագրերի հանձնումը: Բայց կան դեպքեր, որ ամուսնուն չեն թողնում կնոջ, մորը՝ աղջկա մոտ, այս առումով դեսպանությունը շատ դեպքերում հասել է արդյունքի, եւ հարցը դրական է լուծվել: Փորձելու ենք լեհական իշխանություններին հասկացնել, որ հայ փախստականների հանդեպ կիրառեն ոչ թե ընդհանրական սկզբունք, այլ յուրաքանչյուր դեպք առանձնակի քննարկվի, այսինքն՝ եթե կա խախտում, թող համապատասխան պատիժ կիրառվի, բայց կա նաեւ մարդու իրավունքների պաշտպանության խնդիր: Այս ուղղությամբ լրջագույն աշխատանքներ են տարվում եւ փորձելու ենք օրինակները կանխել: Վերջին ամիսներին ավելացել է ուժային նախարարությունների կողմից միասնական կիրառվող գործողությունների թիվը: Մաքսային վարչությունը, ոստիկանությունը, սահմանապահները, դատախազությունն արդեն մի քանի ամիս երկրի տարբեր կողմերում իրականացնում են խոշորամասշտաբ գործողություններ, երկիրը մաքրում են անլեգալ ճանապարհով թափանցած օտարերկրացիներից: Ես ուզում եմ ընդգծել, որ այս գործողություններն ուղղված չեն որեւէ ազգության դեմ: Այստեղ կան բարդություններ վերադարձի վկայականների պարագայում, հատկապես եթե մարդիկ կորցրել են փաստաթղթերը, ապա մյուս երկրների համեմատ մեր գործողությունները դանդաղում են, ինչը որոշ խնդիրներ է առաջացնում լեհական իշխանությունների, ինչպես նաեւ մեր քաղաքացիների համար:

– Նախորդ հանդիպման ժամանակ նշեցիք, որ դեսպանության բացումը բացասաբար ընդունվեց տեղի հայերի կողմից, քանի որ նրանք ունեն մտավախություն, որ դեսպանության աշխատանքը հիմնականում միտված է լինելու իրենց այդ երկրից արտաքսմանը եւ որ առկա են մի շարք տհաճ երեւույթներ: Ներկայումս ինչպիսի՞ն է պատկերը եւ կարո՞ղ եք նշել հստակ վիճակագրություն:

– Վիճակագրության վերաբերյալ դժվարանում եմ որեւէ բան ասել, քանի որ լեհերը խիստ են տրամադրված եւ պահանջում են, որ երկիրը մաքրվի անօրինական գործունեությամբ զբաղվող օտարերկրացիներից: Առայժմ չգիտենք, թե քանի՞սն են արտաքսվել, մեզ մոտ գրանցված են միայն այն մարդիկ, ովքեր վերադարձի վկայականների ստացման խնդիր ունեն, բայց միանշանակ կարող եմ ասել, որ նրանց թիվը մեծ է: Ի դեպ, Ռուսաստանի ճգնաժամը եւս նպաստեց, որպեսզի նրանք կամավոր լքեն երկիրը: Ինչ վերաբերում է դեսպանություն-քաղաքացիներ հարաբերություններին, արդեն իսկ խնդիրը բավականին հստակեցված է: Այն սպասելիքները, որ ունեին դեսպանությունից, շատ դեպքերում անիրականանալի էին: Դեսպանության բացումով մեր քաղաքացիները կարծում էին, որ կարող են օրինականացնել իրենց անօրինական կեցությունը: Սա անհնարին է, որովհետեւ ի վերջո երկիրն ունի իր օրենքները, եւ մենք իրավունք չունենք խառնվել երկրի ներքին գործերին:

– Հայաստանը ճանաչողական առումով ինչպե՞ս է ներկայացվում Լեհաստանում, կարծիք կա, որ հայերը բացի առեւտրից, ուրիշ հետաքրքրություններ չունեն:

– Ես ձեզ հետ համամիտ չեմ: Լեհաստանն այն երկրներից է, որ ունեցել է հայկական ավանդույթ, լեհերի հիմնական հաստատված հայերը չկորցնեն կապը հայրենիքի հետ, փորձելու ենք նրանց համախմբել, քանի որ մեծ թվով հայեր կան տարբեր քաղաքներում եւ միմյանց հետ որեւէ կապ, առնչություն չունեն: Այս առումով սեպտեմբերին Կատովիցե քաղաքում ստեղծվեց «Արարատ» միությունը, որը համախմբել է այդ շրջանում գտնվող տասնյակ հայերի, որոնք փորձում են իրենց ուժերով պաշտպանել հայրենակիցների շահերը եւ սերտ համագործակցում են դեսպանության հետ:

– Քաղաքական եւ ԼՂՀ հիմնախնդրի առումով դեսպանությունն ի՞նչ ծրագրեր է իրականացնում:

– Գերեմեկի այցը Հայաստան, թեպետ նա եկել էր որպես ԵԱՀԿ գործող նախագահ, երկկողմ հարաբերությունների զարգացման առումով որոշակի դրական քայլ էր: ԼՀ նախագահը Ռոբերտ Քոչարյանին հրավիրել է Լեհաստան: ՀՀ ԱԺ նախագահը եւս ունի այցի հրավեր իր լեհ գործընկերոջից, ինչը նշանակում է, որ մեր հարաբերությունները լուրջ հիմքերի վրա են: Դեսպանության բացումից առավել ակտիվացել են երկկողմ հարաբերությունները տարբեր ոլորտներում: Կրկնակի հարկումից ազատվելու վերաբերյալ բանակցություններ են տարվում, որը հավանաբար շուտով կընդունվի: Փորձում ենք նորմալ հիմքերի վրա դնել տուրիզմը, որպեսզի արտագնա տուրիզմը ոչ միայն դեպի Լեհաստան զարգանա, այլեւ Լեհաստանից եւս խմբեր բերվեն Հայաստան: Կապեր են հաստատվել բժշկության, գյուղատնտեսության, մշակութային եւ այլ բնագավառներում:

Մեր աշխատանքներից անմասն չէ նաեւ տնտեսական ոլորտը: Լեհաստանը նոր շուկաներ է փնտրում, եւ արտաքին քաղաքականության այս էտապում սա Լեհաստանի համար դառնում է գերակշռող: Եթե Հայաստանը կարողանա հետաքրքրություն ներկայացնել, ապա լեհերը կսկսեն ակտիվացնել իրենց գործունեությունն այս ոլորտում: Անցյալ տարի Լեհաստանից Հայաստան է ներկրվել 8 մլն դոլարի ապրանք, իսկ հակառակ ուղղությամբ ցուցանիշը զրո է: Թեպետ իրավիճակն այս տարի ավելի վատթար է: Հունվար-օգոստոս ժամանակահատվածում ապրանքաշրջանառությունը կազմել է ընդամենը 1 մլն 200 հազար դոլար: Հիմնական պատճառն այն է, որ ապրանքի ներկրումը Հայաստան կատարվում էր մասնավոր անձանց կողմից, այսօր առկա է վիզաների խնդիրը, որն էլ նպաստել է ապրանքաշրջանառության կրճատմանը: Լեհաստանի շուկան մեծ է, սպառողական հնարավորությունները՝ զգալի, եւ Հայաստանը պետք է իր տեղը գտնի: Այս ուղղությամբ լուրջ աշխատանք է տարվում:

ԱՐԱՔՍ ՍԱՓԱՐՅԱՆ

ԳՐՔԵՐԻ ՀԵՏ

«Քեսապ», Բ հատոր

Հեղինակ՝ Յակոբ Չոլաքեան, Հալէպ, 1998, «Արմէն Գասպարեան» (Isfahani) տպագրատուն

Ներկայացուող 566 էջանոց հատորը հեղինակի «Քեսապ» շարքի երկրորդ հատորն է: Առաջինը լոյս էր տեսել 1995 թ. ապրիլի վերջին, ընդգրկում էր Քեսապի պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը, ժողովրդագրութիւնը, տնտեսութիւնը, եկեղեցական ու կրթական կեանքը: Ներկայացրել ենք «Բնօրրան» հանդէսի թիւ 1-2 (2-3), 1996 համարում (էջ 93-96): Հեղինակը նախատեսել է նաեւ երրորդ հատորի հրատարակութիւնը, ուր տեղ են գտնելու «տարբեր անձերու կողմէ գրուած եւ անտիպ մնացած գրութիւններ, ինչպէս եւ մեծ թիւով արխիւային նիւթեր՝ նամակ, տեղեկագիր, ատենագրութիւն եւ այլն» (Բ հատորի «Մուտք» առաջաբանից): Այս առաջաբանից տեղեկանում ենք նաեւ, որ Բ հատորը հրատարակուել է «Քեսապի ուսումնասիրաց միութեան» Կալիֆոռնիայի կենտրոնի կողմից:

Քեսապի գաւառակը գտնւում է ներկայի Սիրիական Արաբական Հանրապետութեան մէջ եւ գրաւում է նրա հիւսիս-արեւմտեան անկիւնը՝ Միջերկրական ծովի ափին: 1938-39 թուականներին Թուրքիայի կողմից բռնագրաւուած Ալեքսանդրէթի սանջակից հայերի շնորհիվ Սիրիային վերադարձուած այս շրջանը հիւսիսից սահմանակից է բռնագրաւեալ Մուսալեռան, արեւելքից՝ թուրքական Օրդու բնակավայրին, հարաւից՝ Սիրիայի կազմում գտնուող Կասսալ Սաաֆ եւ Բեսիթ գաւառակների թուրքմենական եւ արաբ ալեւիական գիւղերին, արեւմուտքում Միջերկրական ծովն է: Գաւառակենտրոն Քեսապ աւանում եւ շրջակայի 10 գիւղերում իր ուրոյն բարբառով ու կենսակերպով շարունակում է գոյատեւել ձմեռները շուրջ 1500 հոգի հաշուող հայութիւն, որի քանակն ամառներն անհամեմատ աւելանում է՝ հասնելով մի քանի հազար քեսապցիների եւ տասնեակ հազարաւոր ուրիշ սիրիահայերի:

«Քեսապ» Բ հատորը սկսւում է «Մուտք» առաջաբանով (էջ 3-8), որտեղ հեղինակը տեղեկութիւններ է տալիս հատորի մասին, ներկայացնում՝ շրջանի պատմութեանը, ազգագրութեանն ու բանահիւսութեանը նուիրուած նախորդ բոլոր հրատարակութիւնները, ցուցմունքներ տալիս բարբառի հնչիւնական համակարգի մասին:

Հատորը գրեթէ հաւասարապէս բաժանուած է երկու մասերի՝ ազգագրութիւն (էջ 9-274) եւ բանահիւսութիւն (էջ 275-528): Իւրաքանչիւր մաս բաժանուած է գլուխների, իսկ գլուխները՝ առանձին ենթամասերի: Ազգագրութեան բաժնում առանձին գլուխներով ներկայացւում են ընտանիքի կազմութիւնը, ընտանիքը, տունը, տարազը, խոհանոցը, հասարակական յարաբերութիւնները, ժողովրդական բժշկութիւնը, հաւատալիքները, տօները եւ խաղերը: Հեղինակը յատուկ ուշադրութիւն է նուիրել ընտանիքի կազմութեան, մանրամասնօրէն նկարագրելով նշանախօսութիւնը, պսակը, օժիտը եւ դրանց հետ առնչուող զանազան հանդիսութիւնները, հաւատալիքները, պարերը, երգերը եւ այլն: Ազգագրական անգնահատելի արժէք են ներկայացնում մանաւորաբար տան, տարազի եւ խոհանոցի վերաբերեալ բաժինները, յատկապէս եթէ նկատի ունենանք այն դառն իրողութիւնը, որ շրջանի հայութիւնը օրէ օր կորցնում է իր այդ արժէքները՝ կուլ գնալով համաշխարհային այսպէս կոչուած «համընդհանուր քաղաքակրթութեան»: Այսուհանդերձ, շարունակում են գոյատեւել բարբառն ու մի շարք սովորութիւններ, որոնց՝ մի մասին ոչ մի այլ հայկական կամ ոչ հայկական հաւաքականութեան մօտ չենք հանդիպում, ինչպէս, օրինակ, փեսային հագցնելու ժամանակ «Զարթի՛ր, որդեա՛կ» հայրենասիրական երգը երգելը (դա կապուած է Սիմոն Զաւարեանի շրջան այցելութեան հետ), եւ պսակի ժամանակ եկեղեցւոյ զանգը երեք անգամ հնչեցնելը (ի նշան ամուրի երիտասարդների «մահուան»): Ազգագրական նիւթերն աւելի հասկանալի դարձնելու նպատակով տպագրուել են մանրամասն նկարագրութիւններով ուղեկցուած զանազան եւ մեծաքանակ գծանկարներ. դրանք կատարել է Աբրահամ Մաթոսեանը:

Երկրորդ՝ բանահիւսութեան բաժնում առանձին գլուխներով նկարագրւում եւ շարադրւում են խաղիկները եւ շարերը, օրօրոցայինները, խաղերգերը, հանելուկները, ողբերը, առածները եւ ասացուածքները, բարեւները եւ մաղթանքները, անէծքները, սուտլիկ տաղերը, հեքիաթները եւ առակները, պարեղանակները, պարերգերը եւ երգերը: Այս մասի նիւթերի մի մասը հեղինակը 1980 թ. լոյս է ընծայել Հալէպում, առանձին գրքով՝ «Քեսապի ժողովրդական երգարուեստը»: Այս մասում հեղինակը յարմար չի դատել մանրամասն ներկայացնել Քեսապի բարբառը, որի մասին 1986 թ. Հալէպում հրատարակել է առանձին մի գիրք՝ «Քեսապի բարբառը» անունով: Բանահիւսական այս նիւթերը Յակոբ Չոլաքեանը բերում է իրենց բարբառային բնագրերով՝ դրանց անհրաժեշտաբար կցելով արեւմտահայերէն համապատասխան վերածումները, երբեմն նաեւ տալով տեղեկութիւններ նիւթի ստեղծման թուականի, վայրի, հեղինակի եւ այլնի մասին: Երգեր եւ եղանակներ ունեցող բանահիւսական նիւթերին ուղեկցում են դրանց նոթագրութիւնները, որոնք կատարել են Ժիրայր Րէիսեանը, Պօղոս Աղաճեանը եւ Արթուր Գալէմքեարեանը. բերուած է նաեւ «Կէմէր ֆըստան» հռչակաւոր պարերգի՝ Բարսեղ Կանաչեանի կատարած նոթագրութեան տարբերակը: Մանրամասն նկարագրուած են պարային շարժումները՝ իրենց հնարաւոր բոլոր տարբերակներով:

Հատորի վերջին մասը (էջ 529-560) գրաւում են հատորը կազմող նիւթերին համապատասխանող նկարներ, ինչպէս տեղական հին շինութիւններ, տարազ, աշխատանքային պահեր, խոհանոցային եւ տնային առարկաներ, փայտից, պղնձից ու քարից մանր իրեր, թելից, ծեղից, ոսկից ու եղէգից հիւսուած առարկաներ եւ այլն:

Դեռեւս ուսանողական տարիներին (Բէյրութի Հայկազեան կոլեջ, Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրութեան ֆակուլտետ) ազգագրութեան ու յատկապէս բանահիւսութեան նկատմամբ մեծ սէր ցուցաբերած Յակոբ Չոլաքեանն իր այս հատորով, կոթողային եւ մնայուն մի աշխատութեամբ հարստացրել է հայ ազգագրութեան եւ բանահիւսութեան գանձարանը՝ դրանով էլ արժանի տեղ գրաւելով մեր երախտաշատ ազգագրագէտ-բանահաւաքների համաստեղութեան մէջ:

ԳԵՈՐԳ ԽԱՉԵՐԵԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

միջազգային

Արագ բարգավաճումն ընդհատվել է Ծոցի արաբական երկրներում

Գաղտնիք չէ, որ Պարսից ծոցի արաբական 6 երկրների ընդերքը պարունակում է երկրագնդի նավթապաշարի շուրջ 60 եւ գազապաշարի 20 տոկոսը։ Ավելին, 1996 թ. այդ պետությունների միայն նավթային եկամուտները կազմել են շուրջ 80 մլրդ դոլար։ Միեւնույն ժամանակ տեղին է նշել, որ 25 տարուց ի վեր ներկայումս համաշխարհային շուկայում արձանագրվել է նավթի բարելի ամենացածր գինը, որը միջին հաշվով 9 դոլար է։ Արդ, իմանալու համար, թե մոտավորապես որքան է դրանց հասցված վնասը, բավական է հիշել, որ 1996 թ. մեկ բարելի միջին գինը 18 դոլար էր։ Ուրեմն, կորուստները տասնյակ միլիարդներ են այն դեպքում, երբ դրանց գլխավոր եկամուտները նավթադոլարներն են։ Ուստիեւ դժվար չէ գուշակել սոցիալ-տնտեսական եւ, ինչո՞ւ չէ, նաեւ քաղաքական բացասական հետեւանքներն այդ երկրների համար։ Այս առումով, դեկտեմբերի 7-9-ը Աբու Դաբիում կայացած «Ծոցի արաբական երկրների համագործակցության խորհրդի» (ԾԱԵՀԽ) 19-րդ գագաթաժողովում Սաուդյան Արաբիայի թագաժառանգ Աբդուլա իբն Աբդուլ-Ազիզը դիպուկ բնութագրել է առկա իրավիճակը՝ պարզաբանելով, թե ավարտվել է թռիչքի (իմա՝ արագ բարգավաճման) ժամանակաշրջանը եւ որ իրենք այսուհետ հարմարվելու են ժուժկալության քաղաքականության հետ։

Այնուամենայնիվ, չպետք է տպավորություն ստեղծվի, որ էմիր Աբդուլ-Ազիզի նշած իրողությունը զուտ նավթի գների այժմյան անկման արդյունք է։ Բավական է վերհիշել, որ ԾԱԵՀԽ-ի հիմնադրումից հետո այդ տարածաշրջանն ապրել է 2 խոշոր պատերազմ։ Առաջինը՝ իրաք-իրանյան (1980-88 թթ.), որին առնվազն ֆինանսապես գործուն մասնակցություն են ունեցել նաեւ համագործակցության խորհրդի 6 երկրները (Սաուդյան Արաբիա, Քուվեյթ, ԱՄԷ, Բահրեյն, Կատար եւ Օման)։ Երկրորդը՝ 1990 թ.-ի քուվեյթյան ճգնաժամի հետեւանքով 1991 թ.-ին արեւմտյան դաշինքի Իրաքի դեմ կատարած կարճատեւ, բայց արաբական կողմերի համար սարսափելի հետեւանքներով «գործողությունը»։ Ըստ արաբական արժութային հիմնադրամի զեկուցագրի, ի հետեւանս այդ պատերազմի՝ համաարաբական էկոնոմիկան կրել է 676 մլրդ դոլարի վնաս։ Սրա բեռի մեծ մասն ընկավ նշյալ 6 երկրների եւ Իրաքի ժողովուրդների ուսերին։

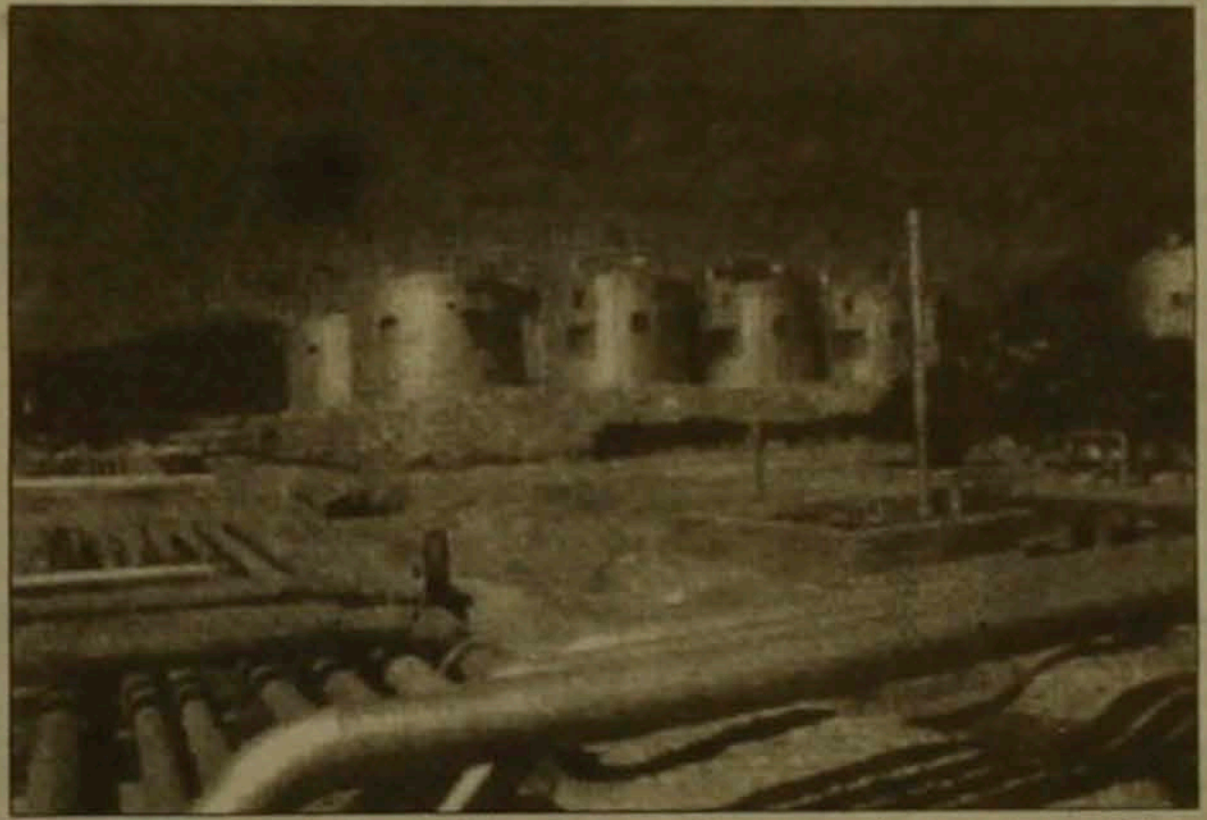

Հիմք ունենալով վերոհիշյալ պատճառները, համագործակցության խորհրդի պետությունների տնտեսական «շռայլ» քաղաքականությունը եւ այլ հանգամանքներ, ինչպես նաեւ նավթագների տատանումները, վերջին տարիներին այդ երկրներում առաջացան խիստ պակասորդային բյուջեներ, գործազրկության, օտարերկրյա էժան աշխատուժը կրճատելու, ահաբեկչության եւ այլ խնդիրներ, որոնք երկար տարիներ խորթ երեւույթներ էին դարձել Արաբական թերակղզու ծոցային հատվածում։ Ուստի, ելնելով սոցիալ-տնտեսական աստիճանաբար կուտակված հիմնախնդիրների հրատապությունից, ԾԱԵՀԽ-ի պետությունները վերջին տարիներին արդեն իսկ ձեռնարկում են ֆինանսական որոշակի ուղղվածություններ՝ համընդհանուր ծախսումները ռացիոնալիզացնելու եւ ոչ նավթային եկամուտներն ավելացնելու համար, դրանցից են՝

1. Որոշ ծառայությունների (էլեկտրահոսանքի, ջրամատակարարման, տրանսպորտի, հաղորդակցության միջոցների եւ այլն) գների սահմանման կրճատում (ինչպես ԱՄԷ-ում եւ Օմանում)։

2. Որոշ երկրներ (Քուվեյթ, Բահրեյն, ԱՄԷ, Օման) միտված են դեպի սեփականաշնորհման այլընտրանքը։

3. Վերանայել նպաստների համակարգը, ըստ որի նախատեսված էր սոցիալական եւ զարգացման որակված հատվածներին տրամադրել մատչելի, երկարաժամկետ եւ սիմվոլիկ տոկոսներով վարկեր։ Այս համակարգը որդեգրված էր 6 երկրներում։

Իսկ սոցիալական խնդիրները լուծելու նպատակով 1997 թ. հոկտեմբերից առ այսօր Սաուդյան Արաբիայի իշխանությունները հեռացրել են 800 հազար օտարերկրյացի աշխատավորի, ինչպես նաեւ պայքար են սկսել այն գործատերերի դեմ, ովքեր դյուրացնում են այդ, մանավանդ ապօրինի աշխատուժի ներթափանցումը թագավորություն։ Անցյալ տարիներին համանման արշավանքներ են կատարել Ծոցի այլ երկրներ նույնպես։ Ֆրանսպրեսի մեջբերած տվյալների համաձայն, 1996 թ. ԱՄԷ-ն երկրից վռնդել է 200 հազար օտար բանվոր, իսկ 1997 թ. վտարվել են 40 հազար արտասահմանցի։ Իբրեւ օրինակ հիշարժան է, որ էմիրությունների բնակիչների լոկ 20 տոկոսն է (2 մլն) երկրի բուն քաղաքացի։ Նույն իրավիճակը, տոկոսային հարաբերության տարբերությամբ, առկա է նաեւ մյուս երկրներում։

Անտարակույս, ֆինանսատնտեսական կարողությունների վատթարացումն իր անխուսափելի հետքերն է թողնելու համագործակցության խորհրդի երկրների հեղինակության, ներքին կյանքի եւ արտաքին քաղաքականության վրա։ Սա հավանաբար ցայտուն դրսեւորումներ չի ունենա տեսանելի ապագայում, բայց ավելի ու շոշափելի կդառնա, եթե մինչ այդ հիմնականում նավթադոլարների եկամուտների վրա հիմնված տնտեսություններն արմատական վերանայման չենթարկվեն։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄՈՎՍԵՍՅԱՆ

ԲԱՔՈՒ

Քրեական գործ Ռասուլ Գուլիեւի դեմ

ԲԱՔՈՒ, 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ։ Ադրբեջանի գլխավոր դատախազությունը քրեական գործ է հարուցել հանրապետության խորհրդարանի՝ Միլի մեջլիսի նախկին նախագահ Ռասուլ Գուլիեւի դեմ։ Վերջինս, որը ներկայումս կամավոր տարագրության մեջ է արտասահմանում, մեղադրվում է երկրի նախագահ Հեյդար Ալիեւի արժանապատվությանը վիրավորանք հասցնելու մեջ։

Գլխավոր դատախազության մամլո կենտրոնի հաղորդման համաձայն, քրեական գործի հարուցման պատճառ է դարձել Ռասուլ Գուլիեւի այն ելույթի ձայնագրության հնչեցումը Ադրբեջանի ժողովրդավարական կուսակցության խորհրդաժողովում (նա այդ կուսակցության համանախագահն է), որի մեջ նա պետության գործող ղեկավարին մեղադրել է երկրի հարավ-արեւմուտքում գտնվող Քելբաջարի շրջանը հայկական զինված կազմավորումներին հանձնելը կազմակերպելու մեջ։ Խորհրդարանի նախկին նախագահի ելույթում Հեյդար Ալիեւը մեղադրվում էր նաեւ այն բանի համար, որ նա իշխանության վերադառնալու նպատակով 1993 թվականի կեսերին անջատ բանակցություններ էր դիմել Հայաստանի հետ՝ պայմաններ ստեղծելով Լեռնային Ղարաբաղի շուրջը ընկած Ադրբեջանի վեց շրջանների օկուպացման համար։ Գլխավոր դատախազությունը այդ բոլոր մեղադրանքները համարել է կեղծ ու զրպարտչական։

Ավելի վաղ Ադրբեջանի գլխավոր դատախազությունը Ռասուլ Գուլիեւի դեմ քրեական գործ էր հարուցել առանձնապես խոշոր չափերի պետական սեփականության հափշտակության փաստերի առնչությամբ։ Հետաքննության նախնական տվյալներով նա մեղադրվում է ավելի քան 70 միլիոն ամերիկյան դոլար յուրացնելու մեջ։

Իրանն աջակցում է Իտալիային Օջալանի հարցը լուծելու

Վերջին մեկ տարվա ընթացքում Եվրամիություն-Իրան փոխհարաբերությունների բարելավման եւ ընդլայնման ուղղությամբ Եվրամիությունը (ԵՄ) լուրջ քայլեր է կատարում մասնավորապես տնտեսական ոլորտում, որոնք միջազգային շուկայում նավթի գների շուրջ 50 տոկոսանոց անկման պատճառով տնտեսական բարդ վիճակում հայտնված Իրանի կառավարության համար խիստ ցանկալի են։

1997 թ. նոյեմբերի 7-ից ի վեր, երբ ԵՄ դեսպանները վերադարձան Իրան, Իտալիան, որն ի սկզբանե դեմ էր ԵՄ-Իրան կապերի որեւէ սահմանափակմանը, սկսեց ակնհայտ ակտիվություն ցուցաբերել վերջինիս հետ փոխհարաբերությունները զարգացնելու ուղղությամբ։ Նոյեմբերի վերջին արդեն պաշտոնական այցով Թեհրան ժամանեց Իտալիայի ԱԳ նախարար Լամբերտո Դինին։ Այցը երկկողմ փոխհարաբերությունների ընդլայնման նպատակ էր հետապնդում։ Ի դեպ, Թեհրանի նկատմամբ Հռոմի որդեգրած քաղաքականությունը Իրանում գնահատվել է որպես իրատեսական։ Ավելին, Իտալիան արեւմտյան այն եզակի երկրներից է, որի հետ կապերի ընդլայնման հարցում առարկություն չունեն նաեւ պահպանողականները, ասել է թե Թեհրան-Հռոմ փոխհարաբերությունները կզարգանան անարգել։ Այս համատեքստում հատկանշական է Իտալիայի նախկին վարչապետի այցն Իրան։ 1998 թ. հուլիսի 1-ին եռօրյա այցով Թեհրան ժամանեց ԵՄ-ի անդամ մի երկրի առաջին դեմքը։ Իտալիայի նախկին վարչապետ Ռոմանո Պրոդիի, որին ուղեկցում էր տնտեսական եւ քաղաքական բարձրաստիճան պատվիրակություն, առավելապես քաղաքական բնույթ կրող հիշյալ այցը ոչ միայն Թեհրան-Հռոմ, այլեւ ԵՄ-Իրան կապերի զարգացման նպատակ էր հետապնդում։ Այնուհանդերձ, ԵՄ անդամ որոշ երկրներ Պրոդիի այցը գնահատեցին վաղաժամ։ Այնուհետեւ՝ 1998 թ. հոկտեմբերի 12-ին Թեհրան այցելեց Իտալիայի արտաքին առեւտրի նախարար Ավգուստո Ֆանտիի գլխավորած 120 հոգուց կազմված գործարարների պատվիրակությունը, որի կազմում էին բազմաթիվ բանկերի տնօրեններ, գործարանատերեր եւ այլն։ Իրանական կողմի հետ կնքվեց 50 համաձայնագիր՝ շուրջ 500 մլն դոլար արժողությամբ։ Այդ թվում Քերման քաղաքում փաթեթավորման ալյումինե թիթեղի գործարան եւ Թեհրանում թունելներ կառուցելու վերաբերյալ պայմանագրեր ստորագրվեցին՝ համապատասխանաբար 90 եւ 480 մլն դոլար արժողությամբ։

Այսօրվա դրությամբ թեեւ Իտալիա-Իրան տնտեսական փոխհարաբերությունների ծավալը ԵՄ անդամ մյուս երկրների համեմատությամբ զիջում է լոկ Գերմանիային, սակայն հաշվի առնելով այս ոլորտում Հռոմի արձանագրած վերջին հաջողությունները, թերեւս բացառված չէ, որ Իտալիան ոչ միայն հավասարվի «առաջատարին», այլեւ առաջին հորիզոնականը զբաղեցնի ԵՄ անդամների միջեւ Իրանի հետ տնտեսական, մասնավորապես էներգակիրների ոլորտում կապերի ընդլայնման նպատակով ծայր առած նկատելի մրցապայքարում։ Դա են վկայում օրըստօրե սերտացող Իտալիա-Իրան փոխհարաբերությունները։ 1998 թ. դեկտեմբերի 1-3-ը պաշտոնական այցով Իտալիայում էր Իրանի ԱԳ նախարար Քամալ Խարազին, որը նախ իր պաշտոնակցի՝ Լամբերտո Դինիի հետ մասնակցեց Իտալիայի հյուսիսում գտնվող Տուրին քաղաքում «Քրիստոնեություն-իսլամ երկխոսություն» թեմայով կազմակերպված համաժողովի բացմանը։ Ապա նա Հռոմում հանդիպումներ ունեցավ Իտալիայի նախագահի, վարչապետի, ԱԳ եւ արտաքին առեւտրի նախարարների հետ։ Բանակցություններում առանցքային տեղ էր հատկացվել միջազգային ասպարեզում երկու երկրների դերին։ Քամալ Խարազին վարչապետ Մասիմո դ'Ալեմայի հետ հանդիպումը նշելով, որ Իտալիան պետք է ջանք ու եռանդ չխնայի Միջին Արեւելքում եւ Միջին Ասիայում ԱՄՆ-ի դերի կրճատման ուղղությամբ, ընդգծել է, որ չպետք է թույլ տալ, որ հիշյալ տարածաշրջանների արտաքին քաղաքականությունը Սպիտակ տան մենաշնորհը դառնա։ Իտալիայի պաշտոնյաների հետ Իրանի ԱԳ նախարարի բանակցություններում կարեւորվել են նաեւ Հռոմ-Թեհրան տնտեսական կապերը՝ շեշտը դնելով Իրանում իտալական ընկերությունների կապիտալ ներդրումների, ինչպես նաեւ Իրանից էներգակիր գնելու հարցերի վրա։

Ինչպես հայտնի է, իտալական «Ֆիատ» ավտոմեքենաների ընկերությունը մտադիր էր մոտ ապագայում Թուրքիայում կառուցել իր մասնաճյուղը՝ այստեղ կազմակերպելով «Ֆիատի» երկու նոր մոդելների արտադրություն միջինարեւելյան եւ միջինասիական շուկաներում վաճառելու նպատակով։ Սակայն թուրք-իտալական փոխհարաբերություններում առկա լարվածության պատճառով հիշյալ ընկերությունն Իրանի առաջարկությամբ այժմ ուսումնասիրում է այդ երկրում «Ֆիատի» նոր մոդելների արտադրություն կազմակերպելու հարցը։ Խարազին Տուրինում, որտեղ գտնվում է ընկերության կենտրոնը, բանակցություններ է վարել վերջինիս ղեկավարության հետ։ Իրանի ԱԳ նախարարի այցի ընթացքում կողմերի միջեւ կնքվեցին բազմաթիվ համաձայնագրեր տնտեսական, քաղաքական եւ մշակույթի ոլորտներում համագործակցելու վերաբերյալ։ Բացի այդ, հստակեցվեց նաեւ Իրանի նախագահի Մոհամեդ Խաթամիի Իտալիա այցելության ժամկետը, որը տեղի կունենա 1999 թ. մարտին։ Այց, որն Իրանի նախագահի կողմից առաջինը կլինի ԵՄ անդամ որեւէ երկիր։ Նախագահ Խաթամին հրավեր է ստացել նաեւ Ֆրանսիայից, սակայն նա գերադասում է առաջինն այցելել Իտալիա, որի հետ Իրանը տնտեսական առավել սերտ կապեր ունի։

Խարազին նաեւ Իտալիային Իրանի համագործակցությունն էր առաջարկել PKK-ի առաջնորդ Աբդուլա Օջալանի խնդրի լուծման առնչությամբ։ Իսկ այցի ավարտին, կրկին անդրադառնալով Օջալանի հարցին, նա հայտարարեց, որ Թեհրանը պատրաստ է Հռոմի եւ Անկարայի միջեւ միջնորդի դեր ստանձնել, եթե կողմերը նման ցանկությամբ դիմեն Իրանին։ Թեեւ Խարազիի կողմից Հռոմին ներկայացված առաջարկի բովանդակությունը չհրապարակվեց եւ միայն նշվեց, որ այն պետք է քննարկվի Իտալիայի կառավարության հատուկ նիստում, սակայն իտալական մամուլում եղան տեսակետներ, որ Թեհրանը ձգտում է գտնել մի երկիր, որը կընդունի Օջալանին։ Այս առնչությամբ հիշյալ շրջանակներում բացահայտորեն սկսեցին հոլովվել Հայաստանի եւ Հյուսիսային Կորեայի անունները, որոնց հետ Իրանի կապերը բարեկամական են։

Խոսելով Իրանի միջնորդական դերի մասին, նախ նշենք, որ վերջինիս միջնորդությունը թուրք-սիրիական տարաձայնությունների կապակցությամբ հաջողությամբ պսակվեց, ինչի առիթով Թուրքիայի նախագահ Սուլեյման Դեմիրելը երախտիքի խոսքեր հղեց Թեհրանի հասցեին։ Միջնորդություն, որի արդյունքում Օջալանը հայտնվեց Իտալիայում։ Այժմ էլ նոր միջնորդության առաջարկություն ստանալու հավանականությունը թերեւս մեծ է։ Սակայն դատելով Օջալանի տված վերջին (դեկտեմբերի 5-ի) հարցազրույցից, կարելի է ենթադրել, որ Թեհրանն ավելի շուտ մտադիր է ինքը հյուրընկալել Օջալանին, քան նրան հանձնել որեւէ երրորդ պետության, ինչպես նշեցին իտալական մամուլում։ PKK-ի առաջնորդը պատասխանելով լրագրողներից մեկի հարցին, թե արդյոք Օջալանը համաձա՞յն է մոտ ապագայում Թեհրան տեղափոխվել, նշել է, որ Իրանի ԱԳ նախարարը այդ հարցի շուրջ բանակցել է Իտալիայի պաշտոնատարների հետ։ Բացի այդ, Խարազին հարցը կքննարկի նաեւ այժմ Իրանում գտնվող թուրքական պատվիրակությանը ընդունելիս։ Օջալանը շեշտել է նաեւ, որ եթե վերոհիշյալ երեք պետությունները եւ PKK-ի ներկայացուցիչները ընդհանուր հայտարարի գան, ապա ինքը համաձայն է բնակություն հաստատել Թեհրանում։ Այնուհանդերձ, հաշվի առնելով Օջալանի դեկտեմբերի 12-ի հայտարարությունը, որ մտադիր է հրաժարվել PKK-ի առաջնորդի պաշտոնից եւ գործել որպես անհատ, կարելի է ենթադրել, որ Թեհրանը Օջալանին ընդունելու է որոշ պայմաններով։ Եթե, ի վերջո, Օջալանը բնակություն հաստատի Թեհրանում, թերեւս վերջինիս համար կծառայի նաեւ իբրեւ շահող խաղաքարտ ընդդեմ Թուրքիայում առկա Իրանի վարչակարգի զինված ընդդիմության՝ «Մոջահեդինե խալղ» կազմակերպության անդամների։

ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՐՋԱՆՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Մշակույթ

Սոս Սարգսյանը թատերական ինստիտուտի եւ ուսանողության մասին

Այսօր Երեւանի պետական թատերական ինստիտուտում մի շարք հրատապ պրոբլեմներ ու լուծման կարոտ հարցեր կան։ Այդ մասին է մեր թղթակցի հարցազրույցը ինստիտուտի ռեկտոր, ՀՀ եւ ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստ Սոս Սարգսյանի հետ։

– Պրն Սարգսյան, վերջին տարիները հայ մշակույթի զարգացման համար նպաստավոր չեն եղել։ Եվ, այսուհանդերձ, ինչպես ասում են, հայ թատերարվեստի լույսը չի մարել. խանդավառ ու ռոմանտիկ հոգիների պակաս մեր ժողովուրդը երբեք չի ունեցել։ Դժվարին պայմաններում ստեղծվում են նաեւ հաջողված ներկայացումներ, որը հիմք է տալիս մտածելու, թե երբ վերելք ապրի մեր ազգային կյանքը բոլոր ոլորտներում, ապա թատերական արվեստը եւս առաջընթաց ապրելով՝ ժողովրդի մշակութային կյանքում կզբաղեցնի իր արժանի տեղը։ Այսօր այսպես մտածելու համար նախապայման է նաեւ այն, որ ստանձնելով թատերական ինստիտուտի ռեկտորի պարտականությունները, Դուք վերցրել եք հայ թատրոնի համար կադրեր պատրաստելու պատասխանատու գործը։

– Ինստիտուտը, մեղմ ասած, լավ վիճակում չէ, սակայն ամեն ինչի սկիզբը պետք է որոնել իր արմատների մեջ, քանզի եթե չկարողանանք որոշել, թե տվյալ բացթողումը, պրոբլեմը որտեղից է գալիս, մենք խնդիրը լուծելու ճիշտ ուղին գտնել չենք կարող։ Մի գիրք եմ հրատարակել «Չորուկ ճյուղեր» վերնագրով։ Գրքի վերնագրի իմաստն այն է, որ եթե չորուկ ճյուղերից ազատվենք էտելով, կտրատելով, ապա ծառը կառողջանա, բայց հիմա տեսնում եմ ու արդեն համոզվել եմ, որ եթե արմատները չջրվեն, ինչքան էլ ուզում ես կտրատիր, էտիր ու գեղեցկացրու, միեւնույն է, ծառը չորանալու է։ Թե ինչպիսին կլինի վաղվա հայ թատրոնը, բացառապես պայմանավորված է նրանով, թե ինչպիսին է այսօր մեր թատերական ինստիտուտը։ Ասելիքս այն է, որ ինչպես ծառայել եմ թատրոնին, այնպես էլ այստեղ այսօր ծառայում եմ թատրոնին։

– Այսօր հաճախ են լսվում խոսակցություններ, թե անցել է թատրոնի ժամանակը, թե այլ է ժամանակի ոգին ու ռիթմը։

– Այդ խոսակցություններն անհիմն են։ Թատրոնը մի կենդանի օրգանիզմ է, մի երեւույթ, որը կարող է վերընթաց կամ հետընթաց ապրել, ինչպես գիտությունը, արդյունաբերությունը կամ ցանկացած այլ ոլորտ։ Վերջապես թատրոնը, թերեւս, ամենազգայունն է հասարակության կյանքում տեղի ունեցող փոփոխությունների նկատմամբ, այո, ամենազգայունը եւ ամենախոցելին։ Այսօր ինստիտուտը լավ վիճակում չէ։ Ես իմ պարտքը համարեցի իմ կենսափորձը, իմ գիտելիքները ծառայեցնել մեր թատրոնին։ Իմ գալուց հետո ինստիտուտում արդեն շատ փոփոխություններ են արվել, եւ դա ասում են նրանք, ովքեր աշխատել են մինչեւ իմ գալը։ Բայց ես մի քիչ անհամբեր, համառ ու պահանջկոտ մարդ եմ։ Նախ շենքի մասին. որպես մշակույթի օջախ շենքը չի համապատասխանում իր անվանը, սկսած մուտքի դռնից. դա արվեստի օջախի դուռ չէ։ Մեր լսարաններն ավելի շատ նման են հավաքների, խոզանոցների, ուրիշ անուն չեմ գտնում, քան լսարանների։ Այսօր արդեն 6 լսարան կարողացել ենք վերանորոգել, շենքի ջեռուցման համար եւս գործեր են արվել։ Ինստիտուտը բեմ չունի։ Իմ այս հարցադրումները կրկնվում են, բայց, ինչ արած, դրանք շատ կարեւոր են։ Բեմը կազմավորելու համար վիթխարի ծախսեր են պետք։ Բայց վերջին հաշվով նյութական այս հարցերը կլուծվեն։ Օգնողներ կան՝ եւ Սերժ Սարգսյանը, եւ քաղաքապետը շատ բարյացակամ են տրամադրված եւ անում են ամեն բան, որպեսզի ինստիտուտը կարգի գա։ Ես Ձեր թերթի միջոցով նրանց իմ շնորհակալությունն եմ հայտնում։

– Կարծում եմ, որ բուն ուսուցման պրոցեսում եւս պրոբլեմներ կլինեն։

– Եվ ոչ քիչ։ Այսօր գործող ինստիտուտի ուսուցման գործընթացը հնացած է։ Այս վերջին 10 տարիների ընթացքում կտրվեցինք աշխարհից ու չգիտենք, թե դերասանի վարպետության ասպարեզում ի՞նչ նորություններ, ի՞նչ հայտնություններ կան։ Հայտնի է, որ Ստանիսլավսկու սիստեմը հիմք դարձավ թատրոնի զարգացման համար, բայց այդ գիտությունից ծնվեցին նոր ճյուղեր, ինչպես իր ժամանակին Մեյերհոլդի, Վախթանգովի, Միխայիլ Չեխովի ուղղությունները։ Այնուհետեւ ուրիշ ազգեր, ուրիշ երկրներ այդ բոլորը յուրովի զարգացրին ու առաջ անցան։ Իսկ մեզ մոտ դեռ ավանդաբար, ինչպես գործում էին 40 տարի առաջ, ուժի մեջ է ուսուցման հնացած սիստեմը։ Պարզ մի օրինակ՝ մեզ մոտ դասավանդվող հայոց լեզուն այլ նպատակներ ունի, քան մանկավարժական ինստիտուտում. վերջինիս նպատակն է հայոց լեզվի մասնագետներ պատրաստելը։ Մեր խնդիրն է պատրաստել մարդ, որը կարողանա գրագետ, կիրթ խոսել, որի բառապաշարը լինի բավարար մտքերն արտահայտելու համար, որի լեզուն զերծ լինի խեղաթյուրումներից, օտարածին երանգներից։ Մեկ անգամ չէ, որ լեզվի մասին խոսել եմ եւ այսօր նորից պիտի ասեմ, որ մեր հեռուստատեսությամբ հաճախ արտասանում են բառեր անգլերենի նմանությամբ, ոճով ու շեշտադրությամբ։ Այնինչ հայոց լեզուն չափազանց յուրօրինակ է։ Ինձ համար այն գրավիչ է իր երաժշտականությամբ, ներքին բուռն դինամիկայով, զսպվածությամբ ու առնականությամբ։ Մանդելշտամը հայոց լեզվի մասին մի այսպիսի բնորոշում ունի՝ «**Дикая кошка - армянская речь**»։ Բուն նյութից շեղվեցի, բայց լեզվի մասին խոսելիս չեմ կարող մտահոգությունս չհայտնել, որ մենք կարող ենք կորցնել մեր լեզուն, որովհետեւ եւ մեր ազգային խորհրդարանը, որտեղ ուղղակի պետք է ասել՝ պարոնայք, հայերեն այդպես չեն խոսում, հայերեն նախադասություններն այդպես չեն կառուցվում, եւ մեր ժողովուրդը, եւ մտավորականությունն աստիճանաբար մոռանում են հայոց լեզուն։ Մի լեզու, որով թարգմանված Ավետարանը դարձավ աշխարհի լավագույն թարգմանություններից մեկը։ Կարդացեք ու կտեսնեք՝ ինչ խորություն, մտքի հագեցվածություն ու հնչյունաբանության ինչպիսի ծանրաբեռնվածություն կա։ Ռուսերեն գիտեմ բավականին լավ եւ այլ լեզուներից էլ մի քիչ հասկանում եմ, բայց երբ Խաչիկ Դաշտենցի թարգմանությամբ հայերեն Շեքսպիր եմ կարդում, տեսնում եմ, որ սա մի այլ հնչեղություն ունի ու միանգամայն այլ որակ է։ Լեզվի մասին այսքան խոսում եմ, որովհետեւ լեզուն դերասանի համար գործիք է։

Մեր ուսուցման եղանակները պետք է փոխվեն։ Սա դժվարին խնդիր է, քանի որ մարդիկ տասնյակ տարիներ սովորել են այսպես դասավանդել։ Ես խոսեցի լեզվի մասին, բայց նույնը, ինչպես արդեն ասացի, վերաբերում է եւ դերասանի վարպետությանը, եւ մեր արվեստին եւ մեր ստեղծագործությանը։ Ինստիտուտը ոչ միայն իր արտաքին տեսքով, այլեւ իր բովանդակությամբ այսօր դեռ մշակույթի օջախ չէ։ Այնինչ, երբ մարդը դռնից ներս է մտնում, պետք է զգա, որ գտնվում է մի վայրում, ուր մարդիկ զբաղված են ստեղծագործելով։ Նույնիսկ սոցիոլոգիա առարկան մենք պետք է դասավանդենք այնպես, որ ուսանողը հասկանա, որ ինքը սովորում է թատերական ինստիտուտում է եւ ոչ թե, ասենք, մի որեւէ ինստիտուտի սոցիոլոգիայի բաժնում։ Այսինքն՝ բոլորս պետք է տոգորված լինենք այդ արվեստին հատուկ ներշնչվածությամբ, եթե կուզեք, ռոմանտիզմով։ Եվ դա սկսած դռնապաններից, վերջացրած դասախոսներով։ Յուրաքանչյուրը պետք է համակվի այն զգացողությամբ, որ այստեղ գլխավորը ստեղծագործելն է։

– Իսկ Ձեր ուսանողների զարգացման, պատրաստվածության մակարդակը բավարա՞ր է թատերական ինստիտուտում սովորելու համար։

– Հիմա եմ խորապես հասկանում, թե վերջին 10 դժվարին տարիները ինչպիսի ծանր հետեւանքներ թողեցին մեր կյանքում։ Մենք այժմ ունենք կիսագրագետ սերունդ։ Կան, իհարկե, եւ բացառություններ։ Նյութական ծանր կացությունը, որի մեջ գտնվում է մեր ժողովուրդը, այսօր հասկանալի է բոլորիս համար, բայց դրա ահավոր հետեւանքները ցավալի փաստ են մեր կյանքում։ Ինստիտուտի գիտխորհրդում հաճախ ենք քննարկում այն հարցը, թե ինչո՞ւ պետք է ուսանողին այսօր սովորեցնենք այն, ինչը նա պարտավոր էր սովորել դպրոցում։ Չէ՞ որ այս դեպքում մենք ստիպված ենք լինում նյութը կրկնել, բայց ես սա համարում եմ անթույլատրելի շռայլություն։ Այսպիսին է գործի դրվածքը եւ գրականության, եւ պատմության, եւ հայոց լեզվի, ինչպես նաեւ այլ առարկաների գծով։ Ահավոր հետեւանքներ եմ ասում, որովհետեւ դպրոցականը եթե գիտելիքներ չի ստացել, ապա գողացվել է նրա կյանքի այդ ժամանակահատվածը։ Իսկ այսօր մեր խնդիրը նրան արվեստի աշխարհ բերելն է, ստեղծագործական տրամադրություններ արթնացնելը ու, վերջապես, արվեստի աշխարհի դռները նրա հոգու առաջ լայնորեն բացելը։

ԺԱՍՄԻՆԱ ԱՐԵՎՇԱՏՅԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ

Յուրօրինակ ցուցահանդես Թեքեյան կենտրոնում

Ուրբաթ կեսօրին Թեքեյան կենտրոնի դռները բացվել էին Շենգավիթի համայնքի պատանեկան ստեղծագործական նկարչական կենտրոնի սաների առջեւ։ Ցուցահանդեսը կրում էր «Երկրաշարժին հաջորդող տարիներ» խորագիրը։ Ներկայացված էին 6-17 տարեկան սաների 43 աշխատանքներ։ Ցուցադրված էին մինչերկրաշարժյան ժամանակաշրջանը, ղարաբաղյան շարժման սկիզբը եւ հաջորդող ժամանակաշրջանները։ Նկարչական արվեստանոցը, որի ղեկավարն է մանկավարժ Վահրամ Կաթրջյանը, ստեղծվել է 1980 թվականին։ 18 տարիների ընթացքում նկարչական արվեստանոցը տվել է շուրջ 1000 շրջանավարտ, որոնցից 40-ն այժմ զբաղվում են նկարչի, ձեւավորողի, մոդելյորի մասնագիտություններով։

Ցուցահանդեսին մասնակցած սաներից հինգն այս տարի Գերմանիայի Վուպերթալ քաղաքի մանկական պատկերասրահի կազմակերպած ցուցահանդեսում շահել են 2 «Ոսկե փիղ» եւ 3 «Արծաթե փիղ» մրցանակները։ Իմ հարցին, թե ինչպես է սկսվել համագործակցությունը մանկական պատկերասրահի հետ, պրն Կաթրջյանը պատասխանեց. «Սկսած 90 թվականից, լսելով այդ պատկերասրահի մասին, ուղարկեցինք մի քանի նկարներ, սակայն այդ խառը ժամանակներում նկարները ճանապարհին կորան։ Այժմ պատկերասրահի հետ կապը վերականգնված է, եւ 94 թվականից մինչեւ այսօր այդ մրցույթին մասնակցած 27 նկարները համալրել են Գերմանիայի Վուպերթալ մանկական պատկերասրահի հավաքածուները։

Հայաստանում Գերմանիայի դեսպանության մշակութային կցորդ տիկին Մարիոն Ռամֆերսը եւ ամերիկյան համալսարանի դասախոս Ասցեն Արմենյանը նվերներ հանձնեցին հինգ լավագույն նկարների հեղինակներ Գեւորգ Կարապետյանին, Արթուր Մարիկյանին, Լուսինե Կաթրջյանին, Ենովք Խաչիկյանին եւ Արսեն Էքնոյանին։ Մնացած բոլոր մասնակիցները ստացան ներկեր Ճապոնիայի «Սակուրա» ֆիրմայի (Ամստերդամի մասնաճյուղ) կողմից։

Ցուցահանդեսի կազմակերպմանը օգնել էին նկարիչներ Գառնիկ Հովհաննիսյանը եւ Յուրի Արեւյանը։

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Երիտասարդ ստեղծագործողի առաջին մենահամերգը

Դեկտեմբերի 13-ին Ազգային օպերայի եւ բալետի թատրոնում կայացավ Վահե Դավթյանի «Կյանքն ինձ հետ, թե առանց ինձ՝ նույնկերպ գեղեցիկ է» խորագրով էլիս համերգը։ Դա երիտասարդ ստեղծագործողի առաջին մենահամերգն էր մայրաքաղաքում։ Ներկայացված երգերի մեծամասնությունը («Սեւ ձիուկ», «Գիշատիչը», «Անուրջներ», «Ճոճանակ» եւ այլն) ընդգրկված է վերջերս թողարկված «Ծովատղիկ» ձայնասկավառակում։ Որոշ երգեր հնչեցին առաջին անգամ։ Հանդիսատեսի երկարատեւ ծափերին արժանացան հեղինակի «Արծվի մահը» եւ «Մայրիկիս» երգերը։ Ի դեպ, թե խոսքի եւ թե երաժշտության հեղինակը Վահե Դավթյանն է։ Արթուր Հակոբյանի գործիքավորմամբ հնչած ստեղծագործություններն աչքի էին ընկնում կատարողական բարձր արվեստով եւ նրբաճաշակ մատուցմամբ։

Հանդիսատեսը դահլիճից հեռացավ բարձր տրամադրությամբ՝ համոզված լինելով, որ երիտասարդ կատարողին սպասում է խոստումնալից ապագա։ Սկիզբը հուսադրող է։

ՆԵԼԼԻ ՄԱՀԱԿՅԱՆ

ԿՍՄԻԹ

«Պիցցա, պիցցա, անունդ շուրթերիս ա, Պիցցա, պիցցա, համդ բերանիս ա...»

Դժբախտաբար մենք արդեն հաշտվել ենք ամենուրեք հնչող անճաշակ եւ հաճախ սարսուռ առաջացնող ռաբիս երաժշտության գոյության հետ։ Ռաբիս երաժշտությունը հնչում է ամենուր, նույնիսկ գովազդվում է հայկական հեռուստատեսությամբ։ Երգերը հիմնականում նվիրված են սիրուն, հայրենիքին։ Սակայն ռաբիսը ռաբիս է ոչ միայն երաժշտությամբ, այլեւ լեզվական եւ իմաստային անհեթեթություններով լի տեքստերով։ Օրինակ, վերջին տարիներին մեր սեղաններին հայտնված պիցցան գովերգելու եւ գովազդելու յուրահատուկ միջոց կարելի է համարել «Պիցցա, պիցցա, անունդ շուրթերիս ա, պիցցա, պիցցա, համդ բերանիս ա» կրկներգով երգը։

Հավանաբար պիցցա պատրաստողները գլխի չեն ընկնում, որ այդ երգը շատ լավ գովազդ է եւ կարող են ազգային հեռուստատեսությամբ հնչող ռաբիս երաժշտության ցանկը մեկով ավելացնել եւ իրենց պատրաստած պիցցան ձրի գովազդել։

Ա. Ս.

digitised by A.R.A.R.@

ՖՈՒՏԲՈԼ

Ֆուտբոլային ֆեդերացիայի արտահերթ կոնֆերանսը

Տիգրան Պետրոսյանի անվան շախմատիստի կենտրոնական տան դահլիճում տեղի ունեցավ ֆուտբոլի հանրապետական ֆեդերացիայի արտահերթ կոնֆերանսը, որում հաստատվեցին այդ կազմակերպության նոր կանոնադրությունը, գործկոմի ժամանակավոր կազմը, լսվեցին ֆեդերացիայի նախագահի, մարզական բաժնի պետի եւ հավաքականի գլխավոր մարզչի հաշվետվությունները, խոսվեց առաջնության մրցակարգի եւ ընդհանրապես հայկական ֆուտբոլում կուտակված մի շարք հիմնահարցերի մասին:

Ֆեդերացիայի նախագահ Սուրեն Աբրահամյանը ներկայացրեց կազմակերպության նոր կանոնադրությունը, նշելով, որ այդ փաստաթղթի վերաբերյալ բոլոր դիտողություններն ու փոփոխությունները հաշվի կառնվեն կանոնադրության վերջնական տարբերակում, որը ներկայացվելու է հաստատման արդարադատության նախարարություն: Կոնֆերանսի մասնակիցները միաձայն կողմ քվեարկեցին նոր կանոնադրությանը՝ այն ընդունելով որպես հիմք: Այնուհետեւ Սուրեն Աբրահամյանը ներկայացրեց գործկոմի ժամանակավոր անդամներին, որոնք եւս հաստատվեցին քվեարկությամբ: Նույն կարգով ընտրվեց ֆեդերացիայի վերստուգիչ հանձնաժողով՝ 3 հոգուց բաղկացած (Լեւոն Հարությունյան, Հարություն Քեհեյան, Էդուարդ Կարապետյան):

Խոսելով ակումբների անմխիթար ֆինանսական վիճակի մասին՝ Սուրեն Աբրահամյանն առաջարկեց ակումբները վերածել բաժնետիրական ընկերությունների, դա համարելով նրանց գոյատեւման միակ հնարավորությունը: Նշվեց նաեւ մարզաբազաների սակավության, մարզադաշտերի անմխիթար վիճակի մասին: Խոսք գնաց հանրապետական մարզադաշտի շինարարական աշխատանքների մասին: Հույս հայտնվեց, որ հաջորդ տարվա աշնանը այդ մարզադաշտը պատրաստ կլինի ընդունելու Եվրոպայի առաջնության ընտրական մրցաշարի Հայաստան-Ֆրանսիա խաղի մասնակիցներին:

Ֆեդերացիայի նախագահը նաեւ հանդես եկավ ֆինանսական հաշվետվությամբ: 1998 թ. հունվար-նոյեմբեր ամիսներին ֆեդերացիայի կողմից կատարված ընդհանուր ծախսը կազմել է 380 մլն 43 հազար դրամ: Դրանց մեջ զուտ տնտեսական ծախսերը կազմում են 6 մլն 869 հազար դրամ, փոստային ծախսերը՝ 13 մլն դրամ, տրանսպորտայինը՝ 1 մլն 500 հազար, ֆեդերացիայի շենքի վերանորոգման ծախսերը՝ 15 մլն, գույքի եւ հանդերձանքի ձեռք բերման համար ծախսերը՝ 17 մլն 948 հազար, աշխատավարձը՝ 35 մլն 432 հազար, ազգային հավաքականի անդամների պարգեւատրման համար ծախսվել է 16 մլն 828 հազար դրամ, իսկ հավաքականների ընդհանուր ծախսը՝ 53 մլն դրամ: Հանրապետական մարզադաշտի շինարարության համար ծախսվել է 186 մլն դրամ եւ այլն:

Խոսելով գալիք մրցաշրջանի մրցակարգի մասին, Սուրեն Աբրահամյանը հայտնեց, որ առաջարկ կա կրկին վերադառնալ արդեն մեկ անգամ փորձարկված աշուն-գարուն մրցակարգին: Սա առաջ բերեց շատերի զարմանքն ու դժգոհությունը, սակայն չգիտես ինչու միայն Արկադի Անդրեասյանը համարձակություն ունեցավ առարկելու եւ հիմնավոր փաստարկներով ապացուցելու աշուն-գարուն մրցակարգով առաջնությունն անցկացնելու աննպատակահարմարությունը: Ստացվում է այնպես, որ կարծես Հայաստանի առաջնությունները փորձադաշտ են դարձել եւ կարելի է անընդհատ փոփոխել մրցակարգը: Որպես պատճառաբանություն բերվում է այն փաստարկը, թե աշուն-գարուն մրցակարգը կնպաստի մեր թիմերի հաջող ելույթներին եվրագավաթներում: Սակայն, երկու տարվա (1995-1997 թթ.) փորձը հակառակն ապացուցեց: Եվ զուր են մեր ֆուտբոլային այրերը փորձում կրկին վերադառնալ չհաջողված տարբերակին:

Ճիշտ է, ըստ Սուրեն Աբրահամյանի, այդ հարցը դեռ պետք է քննարկվի մարզիչների հետ համատեղ եւ միայն հետո մրցակարգը հաստատվի գործկոմի նիստում: Բայց լավ իմանալով անցյալը, համոզված ենք, որ այդ քննարկումները ձգձգվելու են: Իսկ ժամանակը չի սպասում: Շուտով թիմերը կսկսեն նախապատրաստվել նոր մրցաշրջանին, սակայն դեռեւս հայտնի չէ ոչ մրցակարգը, ոչ խաղացանկը: Եվ կարող է կրկնվել այս տարվա դառը իրողությունը, երբ խաղացանկը հայտնի դարձավ միայն առաջնության մեկնարկից 10 օր առաջ:

Եթե, այնուամենայնիվ, ընդունվի աշուն-գարուն մրցակարգը, ապա նախատեսվում է սահմանել ֆեդերացիայի գավաթ եւ մինչեւ հիմնական առաջնության մեկնարկն անցկացնել գավաթի խաղարկությունը: Եվ որպեսզի սուր մրցակցություն ծավալվի, նախատեսվում են բարձր պարգեւավճարներ:

Մարզական բաժնի պետ Սլավա Ղազարյանը, անդրադառնալով առաջնության արդյունքներին ու ֆեդերացիայի աշխատանքներին, նշեց տեսչական եւ մրցավարական աշխատանքներում տեղ գտած թերությունները, ինչպես նաեւ առաջնության անցկացման մրցակարգի ոչ նպատակահարմարությունն ու խաղացանկի ոչ ռիթմիկությունը, որոնց հետեւանքով էլ բարձրագույն խմբի առաջնությունը (հատկապես նրա երկրորդ փուլը) ձախողվեց, վերածվելով փաստորեն «Ցեմենտի» եւ «Շիրակի» միջեւ մղված մրցակցության:

Ազգային հավաքականի գլխավոր մարզիչ Սուրեն Բարսեղյանն իր ելույթում նշեց, որ անցած ժամանակահատվածում զգալիորեն բարելավվել է ֆուտբոլիստների ֆունկցիոնալ պատրաստականությունը, մշակվել է հավաքականի խաղաոճը, բայց ֆուտբոլիստների անհատական վարպետությունը դեռեւս ցածր է, որի հետեւանքով էլ շատ հաճախ գոլային պահերը չեն իրացվում: Մարզիչը նշեց նաեւ սերնդափոխության հարցը, որը ոմանց կողմից առաջարկվում է կտրուկ ձեւով իրականացնել: Սակայն, ըստ Բարսեղյանի, դա շատ զգույշ եւ աստիճանաբար պիտի կատարել:

Նա խոսեց նաեւ հավաքականի առաջիկա ծրագրերի մասին, նշելով, որ աշխատանքներ են տարվում կազմելու հավաքականի ընկերական հանդիպումների խաղացանկը: Արդեն հայտնի է, որ հունվար-փետրվար ամիսներին կազմակերպվելու է ուսումնամարզական երկու հավաք: Եթե առաջին հավաքին հնարավոր է լեգեոնականները չմասնակցեն, ապա երկրորդին, որը նախատեսվում է անցկացնել արտասահմանում, նրանք կհրավիրվեն:

Կոնֆերանսում քննարկվեցին նաեւ ֆուտբոլի հետագա զարգացման հետ կապված մի շարք այլ հարցեր:

ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Փոփոխություններ եվրագավաթների խաղարկություններում

Ֆուտբոլային ասոցիացիաների եվրոպական միության (ՈՒԵՖԱ) շտաբ-բնակարանում տեղի ունեցած նիստում քննարկվեց ակումբային թիմերի հետագա անցկացման հարցը:

Որոշվեց, որ Չեմպիոնների լիգայում ներկայիս 24-ի փոխարեն հանդես կգան 32 թիմեր: Նրանք կբաժանվեն 8 խմբերի (յուրաքանչյուրում՝ 4 թիմ): Այստեղ երկու շրջանով անցկացված մրցաշարից հետո հաջորդ փուլ դուրս կգան խմբերում առաջին՝ տեղ գրավածները: Երկրորդ փուլում այդ 8 թիմերը, բաժանված 2 խմբի, նույնպես շրջանային մրցակարգով կորոշեն, թե ովքեր են շարունակելու պայքարը: Խմբերում 1-2-րդ տեղեր գրաված թիմերը հետագայում կմրցեն կիսաեզրափակիչ խաղերում, որոնց հաղթողները կվիճարկեն գավաթը եւ դրամական խոշոր մրցանակները: Իսկ Չեմպիոնների լիգայի հաղթողին խոշոր գումար է սպասում: Հաջողության հասած

թիմը ավելի քան 50 մլն դոլար կարող է վաստակել:

Հայտնի է դարձել, որ Գավաթակիրների գավաթի խաղարկությունը վերացվել է: Չեմպիոնների լիգայի մրցումներից բացի եւս մեկ մրցաշար կանցկացվի՝ ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկությունը: Այդ մրցումներում կխաղան 121 թիմեր, իսկ հիմնական «ցանցում» կընդգրկվեն 96-ը:

Եվրագավաթների խաղարկությունը կմեկնարկի 1999 թվականի հունիսի 19-ին, նախնական մրցումներով («Ինտերտոտոյի» գավաթ), իսկ կավարտվի 2000 թվականի մայիսի 24-ին՝ Չեմպիոնների լիգայի վճռական խաղով:

Նշենք, որ դրանից 17 օր անց կսկսվի Եվրոպայի հերթական առաջնության եզրափակիչ փուլը:

Ռուսաստանի հավաքականի հաղթանակը

Մինի ֆուտբոլի մեկ այլ տարատեսակի՝ ֆուտ-դահլիճի Եվրոպայի առաջնությունում առաջին անգամ չեմպիոնի կոչումը նվաճեց Ռուսաստանի հավաքականը: Սլովակիայում անցկացված մրցումների եզրափակչում ռուսները 5-0 հաշվով առավելության հասան 1993 թվականի աշխարհամասի չեմպիոններ իսպանացիների նկատմամբ:

ԱՍԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ

Առջեւում չինացիներն են

Թաիլանդի մայրաքաղաք Բանգկոկում շարունակվում են Ասիական 13-րդ խաղերը:

Առավել հաջող են հանդես գալիս Չինաստանի մարզիկները: Ահա թե երեկվա դրությամբ որ երկրներն էին առավել մեծ թվով մեդալներ նվաճել. Չինաստան՝ 172 մեդալ, որից 78-ը՝ ոսկե, Հարավային Կորեա՝ 96-35, Ճապոնիա՝ 105-33, Ղազախստան՝ 47-14, Տայվան՝ 41-14, Թաիլանդ՝ 51-13:

Չինաստանի ներկայացուցիչները շահել են մարմնամարզության, լողի, ջրացատկի մրցումներում խաղարկվող մեդալների մեծ մասը: Իսկ հրաձգության եւ ծանրամարտի մրցաշարերում չինուհիները պարզապես մրցակցությունից դուրս են: Ծանրամարտի մրցումներում Չինաստանի մարզուհիները հաղթել են համարյա բոլոր քաշային կարգերում՝ առ այսօր սահմանելով 11 համաշխարհային ռեկորդ:

Մեծ հետաքրքրություն է առաջացրել ֆուտբոլի մրցաշարը: Այստեղ հանդես էին գալիս 16 երկրների հավաքականներ, որոնք նախ իրենց հարաբերությունները որոշեցին 4 խմբերում: Առաջին-երկրորդ տեղեր գրաված թիմերն այժմ կշարունակեն պայքարը երկրորդ փուլում: Այսպիսով, որոշվել են քառորդ եզրափակիչի զույգերը: Ահա նրանք. Իրան-Քուվեյթ, Չինաստան-Հարավային Կորեա, Թաիլանդ-Թուրքմենստան, Կատար-Ուզբեկստան:

Սուր պայքարում են ընթանում նաեւ բռնցքամարտիկների մենամարտերը: Այստեղ եւս մրցումները քառորդ եզրափակիչ փուլ են թեւակոխել:

Ասիական խաղերի կազմակերպիչներն առաջին անգամ հատուկ մրցանակ են սահմանել լավագույն մարզիկի համար: Այն 100 հազար դոլար է: Սակայն ավելի ուշ գլխի ընկնելով, որ դա հակասում է օլիմպիական գաղափարներին, որոշվել է գումարը փոխանցել քվեարկությամբ լավագույնը ճանաչված մարզիկի ազգային օլիմպիական կոմիտեին, որն էլ կտնօրինի գումարը: Հանձնաժողովում ընդգրկված են կազմկոմիտեի անդամներ, ասիական օլիմպիական խորհրդի ներկայացուցիչներ, լրագրողներ: «Սամսունգ» ֆիրմայի սահմանած մրցանակը կհանձնվի խաղերի փակման հանդիսավոր արարողության ժամանակ՝ դեկտեմբերի 20-ին: Հաճելի պարտականությունը ստանձնել է շեյխ Ահմեդ ալ Ֆահադ աս Սաբահը:

ՕԼԻՄՊԻԱԴԱ

Ասիական երկրներում անհանգստացած են

Ֆրանսիայի նախագահ Ժակ Շիրակի եւ ՄՕԿ-ի նախագահ Խուան Անտոնիո Սամարանչի մասնավոր հեռախոսազրույցի ժամանակ Ֆրանսիայի ղեկավարը հայտնել է, որ Փարիզը հավակնում է 2008 թվականի օլիմպիական խաղերն անցկացնելուն: Սա փոքր-ինչ զարմանալի է, քանի որ քաղաքներն իրենք են առաջարկում իրենց թեկնածությունը (միայն Շիրակի հայտարարությունից հետո Փարիզի քաղաքապետ Ժան Տիբերին հաստատեց, որ իրենք նման մտադրություն ունեն): Սամարանչը գոհունակությամբ է ընդունել Ֆրանսիայի նախագահի հայտարարությունը եւ նշել, որ Փարիզը ժամանակակից մարզաբազաներ ունի, եւ ինքը բավականին բարձր է գնահատում այնտեղ 2008 թվականի օլիմպիադան անցկացնելու հավանականությունը: Եվ դա այն դեպքում, երբ 2004 թվականի խաղերը նույնպես տեղի կունենան Եվրոպայում՝ Հունաստանի մայրաքաղաք Աթենքում (ՄՕԿ-ը սովորաբար աշխատում է օլիմպիադաները փոխնիփոխ անցկացնել տարբեր աշխարհամասերում): Առայժմ 28-րդ օլիմպիական խաղերի անցկացման 7-8 թեկնածուներ կան: Դրանցից 3-ն Ասիայում են՝ Պեկինը, Կուալա Լամպուրը, Օսական: Այս աշխարհամասի ներկայացուցիչներն անհանգստացել են՝ ի դեմս Փարիզի տեսնելով շատ լուրջ մրցակցի: Ասիական օլիմպիական խորհրդի ղեկավարներից մեկը 3 քաղաք-թեկնածուներին առաջարկել է միացյալ ուժերով պայքար մղել օլիմպիական խաղերի անցկացման մրցույթում հաղթող դառնալու համար:

2000 թ. օլիմպիադայի անցկացման հայտերն ընդունվում են մինչեւ 2000 թ. փետրվարի 1-ը: Իսկ խաղերի անցկացման վայրը կորոշվի 2001-ի հունիսին, Մոսկվայում տեղի ունենալիք ՄՕԿ-ի կոնգրեսում:

Վերջում ավելացնենք, որ Փարիզում արդեն 2 անգամ օլիմպիական խաղեր անցկացվել են՝ 1900 եւ 1924 թվականներին: Իսկ 1992 եւ 2004 թթ. քաղաքների որոշման մրցապայքարում Ֆրանսիայի մայրաքաղաքը անհաջողության է մատնվել:

ՍԿԱՆԴԱԼ

Ամեն ինչ վաճառքի՞

Օլիմպիական «սուրբ ընտանիքում» իրարանցում է: Այն, ինչի մասին վերջին տարիների ընթացքում շշուկով էին խոսում, բարձրաձայն է ասվել: ՄՕԿ-ի ավագագույն ղեկավարներից մեկը՝ 80-ամյա Մարկ Հոլբերը, որը 47 տարի շարունակ զբաղվել է դահուկային սպորտի հարցերով, հայտարարել է, որ այդ հեղինակավոր միջազգային կազմակերպությունում շատ հարցեր լուծվում են փողի, իմա՝ կաշառքի միջոցով: Դա առաջին հերթին վերաբերում է օլիմպիադաների անցկացման վայրերը որոշելիս: Քաղաք-թեկնածուների ներկայացուցիչները մրցում են, թե ով ավելի շատ փող կառաջարկի: Նրանք այդ կերպ իրենց կողմն են գրավում գործկոմի անդամներին: Հոլբերն ասել է, որ այդպես են որոշվել վերջին մի քանի ձմեռային եւ ամառային օլիմպիադաներն անցկացնող քաղաքները՝ Աթլանտան, Նագանոն, Սիդնեյը, Սոլթ Լեյք Սիթին:

Փող վերցնելու հարցում կասկածվում են մի քանի բարձրաստիճան անձինք: Բավականին զգալի են կաշառքի չափերը՝ մի քանի հարյուր հազարից մինչեւ մեկ միլիոն դոլար:

ՄՕԿ-ի ղեկավար անձինք հանդես են եկել «բացատրությամբ»: Նրանք ի պատասխան մեղադրանքների, ասել են, որ վաստակաշատ գործիչը պարզապես իր սեփական կարծիքն է արտահայտել: Մի՞թե... Ավելի քան մեկդարյա պատմություն ունեցող նոր օլիմպիական խաղերը տասնյակ տարիներ անցկացվում էին դրանց նախաձեռնող բարոն Պիեռ դը Կուբերտենի հռչակած վեհ գաղափարներին համապատասխան, սակայն վերջին շրջանում այստեղ էլ է բույն դրել շահամոլության ամենակուլ որդը...

ԲԱԺԻՆԸ ՎԱՐՈՒՄ Է
ՌԱԶՄԻԿ ԱՎԱԳՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի
հատուկ դասընթացների բաժին

Դասախոսությունների շարք

ՀՀ-ում Վրաստանի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան
ՆԻԿՈԼՈԶ ՆԻԿՈԼՈԶԻՇՎԻԼԻՆ
ներկայացնում է
«Հայ-վրացական հարաբերությունները արդի փուլում»

Հինգշաբթի, դեկտեմբերի 17-ին, ժամը 18:00,
Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի
փոքր դահլիճում (5-րդ հարկ):
Դասախոսությունը կընթանա ռուսերենով՝
համաժամանակյա անգլերեն թարգմանությամբ

Մուտքն ազատ է

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել՝ 27-16-58

Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի
հատուկ դասընթացների բաժին

Համակարգչային դասընթացներ, 1999թ

✓WINDOWS 95 Հունվարի 11-ին եւ 14-ին
✓WORD 97 Հունվարի 18-ին եւ 21-ին (I փուլ), հունվարի 25-ին եւ 28-ին (II փուլ)
✓EXCEL 97 Փետրվարի 1-ին եւ 4-ին (I փուլ), փետրվարի 8-ին եւ 11-ին (II փուլ)
✓ACCESS 97 Փետրվարի 15 եւ 18-ին (I փուլ), փետրվարի 22-ին եւ 25-ին (II փուլ)
♦ Վերը նշված դասընթացների յուրաքանչյուր փուլի արժեքն է 20 ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամ (ներառյալ ԱԱՀ)

✓E-MAIL, INTERNET հունվարի 12-ին, 15-ին եւ 19-ին
✓WEB PAGE-երի ստեղծում եւ ձեւավորում հունվարի 22, 26, 29-ին եւ փետրվարի 2-ին
✓VISUAL BASIC փետրվարի 5-ին, 9-ին եւ 12-ին
✓VISUAL BASIC APPLICATIONS փետրվարի 16-ին, 19-ին, եւ 23-ին
♦ Նշված դասընթացների արժեքն է 30 ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամ (ներառյալ ԱԱՀ)

❖ Յուրաքանչյուր 5 ուսանողի կտրասարկի 1 դասախոս եւ յուրաքանչյուր ուսանող կապահովվի իր անհատական համակարգչով (Pentium)
❖ Դասերը կընթանան հայերեն լեզվով (անհրաժեշտության դեպքում՝ նաեւ անգլերեն)
❖ Դասընթացները տեղի կունենան Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի (ՀԱՀ) 34ա սենյակում, ժամը 15:00-ից 19:15
❖ Ուսանողներին կտրվեն համապատասխան բացատրագիր եւ վկայագիր
❖ Յուրաքանչյուր փուլում կընդգրկվեն առաջին 20 գրանցվածները
❖ Վճարման եւ գրանցման համար դիմել ՀԱՀ-ի 19 ա սենյակ, ժամը 10.00-ից մինչեւ 16.00, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից
❖ Այն դիմորդները, ովքեր միանգամից կգրանցվեն յոթ եւ ավելի փուլերի, կվճարեն 10 տոկոս զեղչով
❖ ՀԱՀ-ը փակ է դեկտեմբերի 25-ից մինչեւ հունվարի 6-ը ներառյալ:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմել ՀԱՀ-ի 19ա սենյակ ժամը 9.00-ից մինչեւ 17.30 կամ զանգահարել 27-16-58 հեռախոսահամարով

Ազգ-ում Ձեր գովազդը հաջողություն է

Ամանորյա աննախադեպ զեղչեր

ԶԱՆԳԱՀԱՐԵՔ **529353**
ԵՎ ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ
ԿԱՅՑԵԼԻ ՁԵԶ

UNITED METHODIST COMMITTEE ON RELIEF
UMCOR

ԱՄՔՈՐ կազմակերպությունը հայտարարում է տենդեր 60 տոննա պանիր գնելու համար

ԱՄՔՈՐ ամերիկյան մարդասիրական կազմակերպությունը ցանկանում է գնել 60 տոննա տեղական արտադրության պանիր մանկատների, ծերանոցների, օժանդակ դպրոցների եւ նմանատիպ հիմնարկություններում գտնվող սոցիալապես անապահով շահառուներին անվճար բաժանելու նպատակով:

Հայտ կարող են ներկայացնել միայն այն ձեռնարկությունները, որոնց գործունեությունը պետականորեն գրանցված է եւ ունեն պանիր արտադրելու արտոնագիր:

Առաջարկվող պանիրը պետք է տեսքի եւ քիմ անվտանգության ցուցանիշների համապատասխանի ՀՀ-ում գործող սանիտարահիգիենիկ նորմերին:

Պանիրը պետք է բավարարի հետեւյալ հատկանիշներին.
- **յուղայնությունը չոր նյութերում ոչ պակաս, քան 40%.**
- **աղի պարունակությունը՝ ոչ ավելի, քան 4%**
- **խոնավությունը՝ ոչ ավելի, քան 45%.**
- **հասունացման շրջանը՝ 2 ամիս:**

Հայտում առաջարկվող պանրի նվազագույն քանակությունը (լոտի չափը) 5 տոննա է:

ԱՄՔՈՐ-ը կգնի պանիրը 4 ամիսների ընթացքում, ամսական հավասար քանակություններով՝ փետրվարից մինչեւ մայիս:

Շահագրգիռ ձեռներեցները պետք է հայտերը ներկայացնեն կնքված ծրարների մեջ **ԱՄՔՈՐ-ի Երեւանյան գրասենյակ (Կարապետ-Ուլնեցու, նախկին Զափարիձե փողոց, 16 տուն, հեռ. 24-81-41 եւ 28-29-77), ոչ ուշ, քան 1998 թ. դեկտեմբերի 21-ը մինչեւ ժամը 17.00:**

Կքննարկվեն միայն ամբողջական տեղեկություն պարունակող հայտերը

Հայտերը պետք է ընդգրկեն տեղեկություններ հետեւյալի մասին.
- ձեռնարկության անվանումը
- տնօրենի անունը
- լրիվ հասցեն
- հեռախոսի համարը
- պետական ռեգիստրի վկայականի պատճենը
- ձեռնարկության սեփականության կարգավիճակին վերաբերող վկայականի (սեփականաշնորհման վկայական, վարձակալական պայմանագիր...) պատճենը
- վերոհիշյալ պանիրն արտադրելու արտոնագրի պատճենները
- առաջարկվող լոտերի քանակը
- 1 կիլոգրամի գինը՝ հայկական դրամով արտահայտված, առանց ԱԱՀ-ի:

Առաջարկված հայտերը կքննարկվեն ԱՄՔՈՐ-ի կողմից 1998 թ. դեկտեմբերի 22-ին եւ հաղթողների հետ կկնքվեն պայմանագրեր 1998 թ. դեկտեմբերի 28-ին:

ԱՄՔՈՐ-ն իրավունք է վերապահում առանց որեւէ պատճառի մերժել ցանկացած եւ բոլոր հայտերը:

Հայաստանում Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության դեսպանությունը
տեղեկացնում է.

Նոր շենք տեղափոխվելու կապակցությամբ դեսպանությունը, ներառյալ հյուպատոսական բաժինը, 1998 թ. դեկտեմբերի 21-27-ը կլինի փակ:

Սկսած 1998 թ. դեկտեմբերի 28-ից Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության դեսպանությունն իր աշխատանքները կվերսկսի դեսպանության նոր շենքում.

Հասցեն *Չարենցի 29*
Հեռ. *523279, 569185*

MEKPRESS

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

1999 թվականի համար Արմենպրես պետական փակ բաժնետիրական ընկերությունն առաջարկում է.

■ Տարբնույթ նորությունների ժապավեններ՝ **հանրապետական, միջազգային, տարածաշրջանային** (հայերեն եւ ռուսերեն):
■ **Armenpress Bulletin** նորությունների ժապավեն անգլերեն:
■ **Մասնագիտացված տնտեսական ժապավեն**՝ հանրապետական եւ միջազգային (հայերեն, անգլերեն ու ռուսերեն):
■ **Հանրապետական մամուլի ամենօրյա տեսություն** (հայերեն եւ անգլերեն):
■ **Ֆոտոծառայություններ.** հանրապետական ֆոտոնորություններ, Ռոյթեր համաշխարհային գործակալության ֆոտոնորություններ, Արմենպրեսի տարեկան ֆոտոտեղեկատվությամբ լազերային սկավառակներ, այլ ֆոտոծառայություններ:
■ **Գովազդային ծառայություններ.** արտոնյալ պայմաններով գովազդի զետեղում զանգվածային լրատվամիջոցներում, ներառյալ Ինտերնետը, գովազդային տեղեկագրերի, ծալագրքույկների ստեղծում:
■ **Համակարգչային զանազան ծառայություններ,** ներառյալ էլեկտրոնային փոստով հաղորդումների ուղարկումն ու ընդունումը:
■ **Համապետական մամլո սրահ**՝ հանդերձված մամլո ասուլիսների, հանդիպումների, շնորհանդեսների եւ այլնի անցկացման համար:
■ **Լրատվության բնագավառի այլ ծառայություններ**՝ պատվիրատուի ցանկությամբ:

Գործում է զեղչերի ճկուն համակարգ

Մեր հասցեն է. Երեւան, Իսահակյան 28,
հեռ. 528460, 526702,
ֆաքս (3742) 151738, (8852) 525789
E-mail: contact@armenpress.am, apnews@armenpress.am

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

15 դեկտեմբեր

ՀՏ

17.00 Հայլուր
17.20 «Մեշոկ-պարկին» մեկ տարեկան է
17.55 Հեռուստասերիալ «Դալլաս»
18.50 Լուսանցք
19.10 Հեռուստալոտո
20.00 Հայլուր
20.30 1 լուր
20.45 Տոնավաճառ. տնտեսական տեղեկատու
21.00 Ֆուտբոլ, ֆուտբոլ
21.25 Հեռուստասերիալ «Խուզարկու Նեշ Բրիջես»
22.15 Գ/Ֆ «Ընտանիքի գլուխը»
24.00 Հայլուր

ՆՈՐՔ

19.00 Լուրեր
19.10 Մուլտֆիլմ
19.15 Կրթօջախ
20.15 Միասին («Միր»)
21.00 Լուրեր
21.25 Աստղերը հուշում են
21.30 Սերիալ «Ծովային ոստիկանություն» (24-րդ մաս)
22.15 Սիրեցեք զմիմեանս
22.20 Կաղում եւ կաղից դուրս (Սլավա Սարգսյան)
23.00 Լուրեր
23.15 Գեղֆիլմ «Ռեբեկա» (1-ին մաս)

Ֆ

19.05 Մամուլի սուրհանդակ
19.15 Հրապարակ կամ մոտեցեք խոսափողին
19.30 Սուրհանդակ
19.45 Քիմ Բեսինջերը «Կարեն Մքքոյի հետ կապակ չանեք» ֆիլմում
20.20 Քաղաքամշակույթ
21.30 Սուրհանդակ
22.00 Հրապարակ
22.15 Խուժան ալիք
22.35 Վիգեն Չալդրանյանի կինոռեպորտաժը. Գ/Ֆ «Չայն բարբառոյ...»
(23.30 Սուրհանդակ)
01.15 Մամուլի սուրհանդակ
01.25 Գիշերային կինոսրահ. «Հավատա ինձ քեզ» տեսաֆիլմը
01.55 Սուրհանդակ

Ա1+

7.00 Բարի լույս
10.00, 16.00, 19.00, 01.05 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Դաժան հրեշտակը»
11.30-15.45 Բիզնես TV
16.15 Սերիալ «Սինդբադի նոր արկածները»
16.50 Երջանիկ դիպված
17.35 Մինչեւ 16 տարեկան եւ ավելի
18.00 «Դաժան հրեշտակը»
19.20 Հոկեյ. «Բալթիկայի գավաթ» միջազգային մրցաշար. ՌԴ հավաքական-Կանադա հավաքական
(21.00 Բարի գիշեր, երեխաներ)
22.00 Ժամանակ
22.50 Գ/Ֆ «Ապրում է այստեղի մի տղա»
00.35 Կանացի պատմություններ
01.20 Գ/Ֆ «Խեղկատակների օթեւանը»

ՌՏՌ

8.00, 10.30, 10.50 Բարի լույս, Ռուսաստան
10.15 Հերթապահ բաժանմունք
10.35 Հեռուստախաղ «Հաղորդումների ծրագիր»
11.00 «Սանտա Բարբարա»
11.45 Երաժշտություն, երաժշտություն...
12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 01.00 Լուրեր
12.35 Հայելի
15.30 Գ/Ֆ «Շնիկով տիկինը»
17.00 Կարճամետրաժ ֆիլմ «Սիմոնի բազմակնությունը» (Շվեդիա)
17.15 «Հեքիաթային հեծանիվ»
17.30 Սերիալ «Առաջին համբույրներ»
18.30 Վավերագրական ֆիլմ «Մանկական երազանքներ» (Նորվեգիա)
18.45 Աշտարակ
19.15 Համակարգիչ
20.30 Հրեշը. Ստալինի արյունաներկ դիմանկարը (1-ին ֆիլմ)
20.35 Հերթապահ բաժանմունք
20.40 «Մի հրաշագործության պատմություն»
21.35 Մանրամասներ
21.45 «Անշլագը» ներկայացնում է
22.15 Կինոյի ժամ. Գ/Ֆ «Երկու տոմս գերեկային սեանսի համար»
23.55 Սերիալ «Հոգեգործոն»
00.45 Հերթապահ բաժանմունք

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ
հեռախոսով (569393, 581351) · տեղեկագրքերով · էլեկտրոնային տարբերակներով (մագնիսական սկավառակներով, INTERNET ցանցով)

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 965 Տպաքանակը՝ 4000 Ստորագրված է տպագրության՝ 14. 12. 1998 Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@